

Osnovna šola Pohorskega odreda Slovenska Bistrica

Vpliv vzgoje na odraščajoče otroke nekoč in danes

pedagogika
raziskovalna naloga

Avtorici: Tinkara Kračun in Zoja Visočnik

Mentorica: Nina Ančič

Slovenska Bistrica, 2019

VSEBINA

1 UVOD	1
2 TEORETIČNI DEL	3
2.1 ZGODOVINSKI PREGLED	3
2.1.1 POJEM OTROŠTVA SKOZI ZGODOVINSKA OBDOBJA	3
2.1.2 PODOBA OTROK V SLOVENSkih LJUDSKIH PESMIH	4
2.1.3 VZGOJNI PRINCIPi V KMEČKEM NAČINU GOSPODARJENJA NA SLOVENSKEM	5
2.1.4 KDO JE GLAVNI PRI VZGOJI	5
2.1.5 IGRA	5
2.1.6 ŠOLANJE	6
2.1.7 KAZNOVANJE OTROK	6
2.1.8 OTROCI SOCIALIZMA	6
2. 2 VZGOJA DANES	7
2.2.1 TIPI DRUŽIN	7
2.2.2 FAZE OTROŠTVA	7
2.2.3 VZGOJNI PRISTOPI	7
2.2.4 VLOGA STARŠEV	9
2.2.5 ODNOSI MED STARŠI IN OTROCI	9
2.2.6 POSTAVLJANJE MEJ	11
2.2.7 REŠEVANJE SPOROV	13
2.2.8 NAGRADE	14
2.2.9 KAZNOVANJE	15
2.2.10 NALOGE DOMA	16
2.2.11 ŠOLA	17
2.2.12 OBŠOLSKE DEJAVNOSTI	18
2.2.13 PROSTI ČAS	18
2.2.14 VREDNOTE OB VZGOJI	19
3 EMPIRIČNI DEL	21
3.1 Raziskovalne metode	21
3.2 Raziskovalne hipoteze	21
3.3 Analiza rezultatov anket	22
4 ZAKLJUČEK	38
5 LITERATURA	41
6 PRILOGI	43
PRILOGA 1: Anketni vprašalnik za starše	43
PRILOGA 2: Anketni vprašalnik za otroke	46

POVZETEK

Za vsakega posameznika je družina zelo pomembna, prav tako odnosi v njej, vzgoja v povezavi z obojim vpliva na izoblikovanje posameznika za vse življenje. Namen naloge je bil ugotoviti, kako se je vzgoja spreminjala, kako vpliva na otroštvo ter pregledati, kako gledajo na vzgojo in odraščanje otroci in njihovi starši z naše šole.

Raziskovalnega dela sva se lotili s pregledom in primerjavo literature, opredelitvijo pojmov v literaturi različnih avtorjev in z anketo med učenci in njihovimi starši, kar je omogočilo primerjavo odgovorov na podobna vprašanja. Vprašanja so se nanašala na posamezne teme, ki smo jih zasledili v literaturi; tako smo spraševali po doživljanju otroštva, namenih in ciljih vzgoje, o postavljanju mej in sporih ter njihovem reševanju. Zanimalo nas je tudi, katere naloge opravljajo otroci in kakšna pričakovanja imajo eni in drugi glede uspeha v šoli in sicer. Ugotavljali smo tudi, kakšne so nagrade in kazni ter nenazadnje tudi, katere vrednote se zdijo tako staršem kot otrokom najpomembnejše.

Ugotovili smo, da se otroštvo v različnih generacijah spreminja, a ostaja lep(ši) del življenja posameznika.

Ključne besede: cilji vzgoje, otroštvo, uspeh, otrokove naloge, vloga staršev, meje, nagrajevanje, kaznovanje, vrednote

ABSTRACT

For each individual, the family is very important, as is the relationship between the family members; nurture in relation to both affects the formation of an individual for life. The purpose of the research work was to determine how nurture was changing, how it affects the childhood and to examine how children and their parents from our school see nurture and growing up.

Firstly, we have reviewed and compared literature on the topic, we have defined the concepts of various authors and then we have carried out a survey between pupils and their parents, which has offered a comparison of the answers to similar questions of both. The questions were related to specific topics that can be found in the literature: the experience of childhood, the purposes and goals of nurture, the setting up of boundaries, the disputes and their solutions. We have also been interested in the tasks performed by children and what are the expectations regarding the school success. We have also tried to find out about the rewarding and punishments, and, last but not least, which values seem to be the most important to parents and the children.

We have found out that childhood in different generations changes, but it remains a beautiful part of each individual's life.

Keywords: nurturing goals, childhood, success, children's tasks, the parents' role, rewards, punishment, values

1 UVOD

Na spletu sem naključno naletela na članek, ki se mi je zdel zelo zanimiv. Gospa je v članku pisala o otrocih današnjega časa, pisala je o tem, kako je današnja mladina razvajena, da ne naredi nič za svojo prihodnost, da nas kamorkoli gremo, prevažajo starši in da ničesar ne naredimo sami. Prav tako je napisala, da se nihče več ne družijo, oziroma da se družimo samo preko socialnih omrežij, nato je primerjala njeno otroštvo z našim, kjer je svoje prekomerno hvalila, naše pa precej grajala.

Tako me je začelo zanimati, kaj si o tem mislijo drugi, zato sem na spletu poiskala forum, kjer so se ljudje oziroma starši pogovarjali o današnji vzgoji in obnašanju mladine. Čisto vsak je imel drugačno mnenje, eni so menili, da se sploh ne razlikujemo od njih v njihovi mladosti, drugi pa, da smo totalno nevezgajene živali, spet tretji pa, da sodobni otroci v bistvu sploh nismo tako slabi. Takrat me je prevzela radovednost.

Zoja

Moje zanimanje je privrelo na dan na drugačen način. Tistega dne ko smo se z učiteljico dogovorile o temi raziskovalne naloge, smo se doma sprli ravno zaradi razvajenosti in lenobe. Ker sem bila kar precej razburjena, sem šla na internet raziskovat, ali tudi drugi pišejo o takih izkušnjah. Našla sem cel kup člankov, a najbolj me je pritegnil tisti, ki razvajenost vidi kot rak sodobne vzgoje. Ko smo se srečale z učiteljico, sva obe z Zojo prinesli zanimivo literaturo, ki sva jo našli. Ni pa bila moja osebna izkušnja edini razlog, zakaj sem se odločila, da preberem kaj več o tej temi. Hotela sem raziskati, kako se teme, ki se navezujejo na vzgojo, odražajo v moji družini in okolju. Če sem iskrena, me je ta mit o raku sodobne vzgoje tudi kar precej razburil, saj se nisem povsem strinjala z njim. Kaj bom vse še odkrila in kakšno mnenje si bom ustvarila na koncu raziskovalnega dela, bom pa še z zanimanjem ugotovila.

Tinkara

Za vsakega posameznika je družina zelo pomembna, odnosi v njej tudi, vzgoja pa v povezavi z obojim vpliva na izoblikovanje posameznika za vse življenje. Zato smo želeli ugotoviti, kakšne so povezave med temi temami, kako se je vzgoja odražala v življenju otrok nekdanj, kot je razvidno iz literature, in kot bo delno moč razbrati iz naše raziskave.

Področje, ki smo si ga izbrale, je zelo obširno, zato bomo najprej pregledali teme, ki se pojavljajo v literaturi in so najbolj povezane z našim zanimanjem. Nato bomo te teme izpostavili, primerjali in nato v empiričnem delu raziskali mnenja in izkušnje učencev in njihovih staršev v povezavi s temami, ki jih bomo obravnavali v teoretičnem delu.

Namen naloge je ugotoviti, kako se je vzgoja spreminjala, kako je to vplivalo na otroštvo, kako gledajo na vzgojo in posledično odraščanje današnji otroci in kako vidijo določena področja vzgoje starši današnjih odraščajočih otrok.

Zastavili smo si naslednje hipoteze:

H 1: Naši starši so preživljali otroštvo drugače, kot ga mi.

H 2: Pogled staršev in njihovih otrok na cilje vzgoje je drugačen.

H 3: Vloga staršev je z njihovega vidika in z vidika otrok podobna.

H 4: Otroci se po svojih starših zgledujejo.

H 5: Pogosto prihaja v družini do sporov, ki pa jih družine uspešno rešujejo.

H 6: Otroci vedo, kje so njihove meje in kaj so njihove naloge.

H 7: Učni uspeh in uspeh pri obšolskih dejavnostih je zelo pomemben tako staršem kot otrokom.

H 8: Otroci so za ubogljivost nagrajeni, za neupoštevanje pravil pa kaznovani.

H 9: Staršem in otrokom so pomembne iste vrednote.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 ZGODOVINSKI PREGLED

2.1.1 POJEM OTROŠTVA SKOZI ZGODOVINSKA OBDOBJA

O konceptu otroštva obstaja nekaj glavnih teorij. Čustven odnos do otrok naj bi nastal šele v 17. stol. in v 18. st. v urbanih predelih Evrope in Amerike, čeprav nekateri menijo, da je bilo tako že v renesančni Italiji in protestantski Nemčiji. V poznem 18. stol. so se matere odločile, da bodo dojile, industrijska doba, ki je spodbujala potrošništvo, pa je za otroke prinesla knjige, igrače, obleke in pohištvo. Patriarhalna družina je postala čustvena. Srednji sloj je začel izkazovati skrb za vzgojo svojih potomcev.

Nekateri verjamejo, da se je priznanje otroštva kot posebne faze v razvoju posameznika začelo z oblikovanjem meščanske družine, druga teorija pa pravi, da je zaradi velike umrljivosti in prevelikega števila rojenih otrok bilo le malo otrok deležnih pozornosti odraslih.

Na Slovenskem se je začetnih preučevanjem otroštva ukvarjala Alenka Puhar. O položaju otrok in zgodovini šolstva je članke pisala Darja Mihelič. Pri preučevanju zgodovine otroštva so uporabni različni dokumenti iz različnih področij.

Socialni izvor posameznika je določal tip družine, v kateri je otrok živel. Razlika je bila, ali je bil otrok rojen v bogati meščanski družini ali pa na primer v delavski ali recimo rudarski družini. (Čeč, 2012). Po drugi strani pa dr. Krebs v svojem prispevku opozarja, da so vzgojni procesi potekali že od nekdanj in to po vsem svetu, kot primer pa navaja primer iz Papue Nove Gvineje, ko starejši brat želi mlajši sestri vzeti pecivo, nakar vskoči mati in jima razdeli le-tega na pol (mati jima pokaže, kako je prav). Avtor predlaga, da je treba otroštvo obravnavati interdisciplinarno in pravi, da je pojav »otročstva« star vsaj 6 milijonov let, če se osredotočimo na ljudi (saj imajo tudi šimpanzi ločeno mladostništvo od odraslosti). Koncept otroštva je možno opredeliti od rojstva do pubertete. Z njim se ukvarjata predvsem psihologija in pedagogika, vendar vsaka s svojimi cilji. Francoski zgodovinar Philippe Aries je o otroštvu napisal vplivno knjigo, in sicer leta 1960, v kateri je preučeval otroštvo v Franciji med 16. in 18. stoletjem. Ugotovil je naslednje: V primerjavi z današnjim časom je takrat bilo otroštvo veliko krajše in mladostništvo je obstajalo le redko. Vse to je bilo povezano z zelo različnim pomenom družine in družbe kot danes.

Grozljiv, a resničen primer, o katerem piše Krebs, je primer iz Rusije v 17. stoletju, kjer je polovica otrok od 500000 umrla pred tretjim letom starosti. Kot ukrep proti temu so prepovedali krst v zimskem času, duhovnike, ki so vztrajali, pa je Lomonossow (ta je ukrep predlagal) imenoval eksekutorje. De Meuse pravi, da bolj kot gremo v zgodovini nazaj, manj so negovali in skrbeli za otroke in več je bilo otrok, ki so bili ubiti, izpostavljeni, pretepeni, ki so trpeli v bolečinah in bili izpostavljeni spolnim zlorabam.

Ljudje naj bi po bioloških kriterijih bili odrasli, ko nam zraste zadnji stalni zob, pri približno 21 letih. Otroštvo se pa konča, ko zraste prvi stalni zob. Z vidika psihologije in družbenega kriterija je, kot smo rekli, otroštvo uvrščeno med rojstvo in puberteto. Krebs govori tudi o tem, kakšno vlogo imajo otroške skupine, ki so se oblikovale recimo na Madagaskarju ali pri Pigmejcih v Afriki. Otroci so v skupinah bili različnih starosti, starejši pa že ločeni tudi po spolu, v katerih opravljajo ločene »funkcije«: fantje se gredo »lov«, poiščejo kakšno hrano, se igrajo vojno, dekleta pa pomagajo mamam in sorodnikom in so tudi bolj v stiku z odraslimi kot fantje, ki ostajajo v skupinah. Otroške igre so po Einsiedlerju razdeljene v 4 skupine: psiho-motorične, igre vlog in domišljije, zgradbene in igre po pravilih. Nekdaj so imeli otroci veliko manj igrač kot danes.

Otroci pa starše tudi opazujejo in oponašajo, tako so starši tudi že v tradicionalnih kulturah dali otroku recimo mlado ovco, ki jo je otrok pazil, in ga naučili odgovornosti ali pa so jim na vrtu dali del zemlje in nekaj vrtnega orodja, da obdelujejo »svoje vrtove«. Pomemben zaključek, ki ga avtor

izpostavi, je, da so osnovni vzorci otroštva glede na raziskave povsod po svetu enaki, ne glede na preživetvene strategije, klimatska območja in raso. (Krebs, 2012)

V 16. stoletju je nuklearna družina veljala za osnovno celico družbe, starševska vloga pa je bila trojna: priskrbeti osnovne dobrine (hrana, oblačila, streha nad glavo), vzgajati z disciplino in izobraziti otroka v praktičnih in duhovnih zadevah. Mati je imela vodilno vlogo pri vzgoji prvih šest ali sedem let, kasneje pa oče. (Ozment, 1983) Kaznovanje otrok je nekdanje bilo fizično in z današnjega vidika kruto. Če otroci niso ubogali, so jih kaznovali s tepežem in strašenjem z raznimi bitji; vzbujali so jim sram in krivdo; odvisno od otrokovega značaja, obljubljali so tudi nagrade za lepo vedenje. (Pollock, 2001).

V delih protestantskih piscev je otrok imel pomembno vlogo, kar se vidi v njihovih zapisih. Vzgoje niso prepuščali naključju, čeprav so priporočila veljala za meščansko družbo 16. stoletja, revnejši se jih ne bi mogli držati že zaradi finančnega položaja (otroci so bili zanje delovna sila). Splošno pa je takrat veljalo, da je bila vzgoja predvsem skrb za posameznika, ki ne bo škodoval družbenemu redu, bolj kot pa strah pred zlorabo otrok. Protestantje so spodbujali starše, naj pošljejo otroke v šolo, ne glede na spol ali stopnjo revščine. Šolski red je veljal kot priročnik, v katerem piše, da jih bo učenec, ki bo opravljal ali izblebetal kaj iz šole pred starši, dobil s palico; da z otroki ne smemo biti premeški, se z njimi ljubkovati, jim dajati potuho ter opravičevati njihovo hudobijo, vendar pa tudi učitelji naj ne vihtijo s palico brez pravega vzroka. V času protestantizma so starši branili svoje otroke pred ostrimi ukrepi učiteljev, ti pa so trdili, da s permisivno vzgojo vzgajajo bodoče prestopnike.

Velika večina ljudi je do 18. stoletja menila, da je otrok nagnjen k slabostim in hudobiji (saj je že od rojstva omadeževan z izvirnim grehom), zato je potreboval veliko mero discipline, da ne bi zašel v pogubljenje. Pod vplivom razsvetljenstva so na otroke začeli gledati kot na nedolžna bitja in nepopisan list papirja, na vzgojo pa so gledali kot na vrtnarjenje ali oblikovanje voska.

V 19. stoletju je prišlo do preobrata pri pogledu na otroke; ta ni več izprijen, z izvirnim grehom prežet, temveč nedolžen, družbeno nezaznamovan in je nasprotje razsvetljenskega ideala racionalnega otroka. (Paulič, 2012).

Druga polovici 20. stoletja ne pristaja na mit o nedolžnem otroku, v sodobnem času pa se ponovno vrača. Otroci so aktivni subjekti, ne le prenašalci družbenih vzorcev; so potencialni odrasli. Otroci so kot aktivni družbeni udeleženci navzoči v sodobnem evropskem prostoru, kar se kaže v novih pedagoških pogledih, prenovljenih učnih načrtih, politični vključenosti in državljskih pravicah. Spomini na otroštvo naj bi imeli osrednjo vlogo za oblikovanje identitete. (Vodopivec, 2012) Na otroka se je začelo gledati kot na simbol prihodnosti naroda, zato se je v otroka začelo investirati. Zaščiten otrok je pomenil garancijo za napredek, 1. svetovna vojna je to občutje še posebej okrepila. (Cergol Paradiž, 2012)

V preteklosti je imela po Juulu vzgoja jasen cilj; to je pripraviti otroke do tega, da se prilagajajo močnejšim in jih ubogajo. Kadar so otroci to upoštevali, so dobili občutek varnosti. Kljub temu da so bili podrejeni starejšim, so se imeli med seboj radi. Teh starih tradicionalnih družin se še danes ljudje radi spominjajo. (Juul, 2008a)

Zanimanje za raziskovanje življenja otrok je spodbudila Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (1989). Otroštvo tako postane predmet preučevanja etnologov in postaja samostojno področje raziskovanja. (Niskač Turk in Močnik, 2012).

2.1.2 PODOBA OTROK V SLOVENSKIH LJUDSKIH PESMIH

Tudi v ljudskih pesmih lahko veliko izvemo o otroštvu na Slovenskem nekdanje. Miheličeva pravi, da so ljudske pesmi sporočilen in mnogokrat poučen vir, avtor je anonimen, vendar ni neuk. Pesmi so kot zgled ali poduk, vsebina se zdi verodostojna, osebe so velikokrat konkretne, sklepamo lahko o

vsakdanjem življenju skupnosti, in sicer preprostih ljudi, ne družbenih elit. Vsebina se nanaša na objavo slovenskih ljudskih pesmi Karla Štreklja.

V pesmih so primeri neželenih nosečnosti, pomanjkanje sredstev za skrb za otroke (plenice so delali iz starih predpasnikov), veliko jih je umrlo ob porodu, zapisi kažejo tudi željo po tem, da je prvorojenec fant, pa o hudih mačehah, nekatere matere so dojenčke zapustile ali zavrgle (nekje pač pustile) ali pa celo umorile. Nadalje so starši odločali o življenjski poti otrok, poroke za dekleta so sklepali, ko so bile še dojenčki. Piše tudi o otepanju skrbi za starše, ko so le-ti ostareli, o pohlepu po premoženju, ljubosumju med otroci (med brati in sestrami). V slovenskih ljudskih pesmi piše tudi o preprečevanju ljubezni za dekleta in prepovedi nočnega pohajanja ter o posledicah neuspešne prepovedi: skrivna srečanja, vasovanja, posledično neželene nosečnosti, o iznajdljivosti hčera, da pretentajo matere. V pesmih piše tudi o nezaželenosti porok med dvema, ki nista istega stanovskega reda, ter o prisili v duhovniški poklic oz. za dekleta za nune. (Mihelič, 2012).

2.1.3 VZGOJNI PRINCIPJI V KMEČKEM NAČINU GOSPODARJENJA NA SLOVENSKEM

Vse do druge svetovne vojne je preživetje družine bilo odvisno od fizičnega dela oz. tega, kar so si sami pridelali. Tako je bilo treba vključiti vse člane družine, tudi otroke. V družini so bili strogo hierarhični odnosi, oče je bil najvišja avtoriteta. Vzgoja in skrb za otroke sta bili materini nalogi, dom je za vzgojo bil pomembnejši kot šola, saj so se tam otroci učili od staršev in sprejeli njihove vrednote in navade. Do 50. let prejšnjega stoletja je veljalo spoštovanje in ubogljivost, vzgoja do otrok je bila stroga, neupoštevanje kaznovano s tepežem ali z drugimi kaznovalnimi metodami (ustrahovanje). Način življenja ni dopuščal veliko časa za ukvarjanje z otroki in izkazovanje nežnosti, od otrok so pričakovali, da bodo odrasle opazovali in posnemali. Otroške igre so bile podrejene kmečkim opravilom. Med tretjim in četrtem letom so otroci tako že nosili drva, vodo, čistili hišo in pasli živino. V družinah z veliko otroki so pri sedmih ali osmih šli že sami služiti kruh (pestrne, pastirji). Otroci delavcev so imeli veliko prostega časa, v višjih socialnih slojih pa je bilo fizično delo zaničevano (Niskač Turk in Močnik, 2012).

2.1.4 KDO JE GLAVNI PRI VZGOJI

Včasih so imeli nad družino absolutno premoč moški – očetje (oče, odraščajoči sin, mati, sinovi in na koncu hči). Starši so želeli svoje otroke čim bolj vzgojiti, razvili so svoje metode. Spoznali so, da je vseeno, katero metodo uporabljajo, le da so v okolju odraslih, ki upoštevajo in spoštujejo sočloveka. Veljalo je tudi, da so bili naši starši večinoma vzgajani avtoritarno, s trdo palico, brez pravic, s preveč zahtevami, zdaj pa se je v večini razvila permissivna vzgoja. Popolno nasprotje je pomenilo preveč popustljivosti, vzgojo brez mej in pravil, starši pa zaradi prezaposlenosti vzgojo otrok prepuščajo specializiranim institucijam (Juil, 2008a).

2.1.5 IGRA

V etnoloških zapisih najdemo zapise o različnih preprostih igrah (besedne igre, trden most, miselne igre, smučanje, sankanje, gnilo jajce, ravbarji in žandarji, skrivanje ipd.), doma pa so bile pogoste igre posnemanje odraslih. Otroci so se igrali na prostem, v mestih so nastala zanje prva javna otroška igrišča, igrali pa so se tudi v gozdovih. Kmečki otroci so se lahko igrali med vikendi in prazniki, na poti v šolo in domov, med delovnimi opravili, ali ko staršev ni bilo doma. V 1. polovici 20. stoletja so začeli verjeti, da otrok igro potrebuje in igrače, čeprav je še zmeraj bila ločnica med delom in igro rahla. (Niskač Turk in Močnik, 2012).

2.1.6 ŠOLANJE

Na podeželju v začetku 20. stoletja je šola delovala kot tujek in šolske obveznosti so bile delovnim podrejene. Premožnejši pa so videli v šolanju otrok zagotovilo za boljše prihodnost za njihov otroke. Odnos do šole se je v različnih obdobjih spreminjal. Med obema vojnoma so se starši trudili, da bi imeli otroci lepo življenje in da bi jih presegli na družbeni lestvici, to se je pokazalo predvsem v skrbi za izobrazbo (Kremenšek, 1970, str. 80). Verjeti so začeli tudi, da je poklic, ki ga otrok pridobi z izobrazbo, boljši način preživetja kot pa delo na njivi.

V delavskih in meščanskih družinah je prišlo prej do premika v razmišljanju v prid šolanju, medtem ko je v kmečkem okolju delo še zmeraj predstavljalo vrednoto. (Niskač Turk in Močnik, 2012).

2.1.7 KAZNOVANJE OTROK

V Angliji, Franciji in Ameriki naj bi se v 17. stol. kazali premiki pri sankcioniranju prekrškov otrok, namesto fizične zlorabe in bičanja so otroke zapirali v temne prostore ali jih več dni stradali. Nemški arhivi pričajo o veliko družinskega nasilja, vendar je takrat moški bil upravičen do kaznovanja družine. Tudi razveze so bile redke (ravno zaradi legalnosti nasilja); v primerih nezvestobe ali številnih fizičnih zlorab, ko je nasilje ogrožalo življenje družinskega člana. Tudi v 18. stoletju se v Angliji ohranja dominantna vloga moškega v družini, ki mu omogoča tudi fizično kaznovanje, čeprav z omejitvami (udarci in brce v hrbet, če niso pustili sledov).

V 19. se je počasi začel spreminjati odnos do telesnega kaznovanja, staršem (predvsem iz nižjih slojev) so otroke v nekaterih primerih tudi odvzeli. Ustanovljale so se različne institucije za zaščito otrok. Začela so se tudi gibanja proti otroškemu delu. Pojavijo se tudi prve pobude o ureditvi starševskih dolžnosti. Konec 19. stoletja je nasilje nad otroki postalo kaznivo dejanje.

Čeprav se v prvi polovici 20. stoletja v raziskavah, ki so jih opravili, še zmeraj kaže, da je veliko otrok imelo telesne poškodbe kot posledice kaznovanja.

Avtorica povzame, da so premiki v spreminjanju stališč bili počasni zaradi utečenih družbenih vzorcev. (Domiter Protner, 2012).

2.1.8 OTROCI SOCIALIZMA

V socialistični Jugoslaviji so želeli mladega človeka vzgojiti po dveh načelih, in sicer da mora imeti vsak mlad otrok urejene družinske razmere in družina zagotovljeno materialno osnovo. Skrb za družino in vzgojo otrok je bila stvar celotne družbe. Pomen vzgoje so videli ne le kot skrb za dobro življenje posameznika, temveč so dobro vzgojene otroke videli kot odrasle, ki bodo k družbi doprinesli in s takimi družba ne bo imela težav, saj naj bi neustrezna vzgoja imela usodne družbene posledice. Vzgojo otrok so si pa predstavljali kot sodelovanje staršev, družine, šole, družbenih organizacij, Partije in ljudske oblasti (Jeraj, 2012).

2. 2 VZGOJA DANES

2.2.1 TIPI DRUŽIN

Obstaja veliko različnih tipov družin in tudi takih, ki še niso zajete v nobeni od klasifikacij, v nalogi bomo povzeli tipe družin, kot jih je razvrstil priznani danski družinski terapevt Jesper Juul. Razvrstil jih je tako:

Patriarhalna družina - po tej poti je šlo prejšnjih nekaj generacij. Pri pojmu patriarhalna družina lahko izhajamo iz tega, da človek v vsakem primeru sam ve, kaj je potrebno in kaj je najboljše za otroka ter da si na področjih, kjer takšne družine vladajo, ženske niso znale izboriti nekaterih pravic.

Demokratična družina - v primeru, če gre družina po tej poti, lahko želje in potrebe otrok nehote postanejo središče družinskega življenja. V takšnih primerih se torej razvije otroška diktatura, v kateri se nelagodno počutijo starši oz. odrasli in otroci.

Enakopravna družina - takšne družine so odraz mišljenja, ki določa, da družina kot skupno življenje dobi smisel in ponuja možnosti šele, ko se potrebe vseh članov obravnavajo enakovredno in ko se tudi kar najbolj zadovoljujejo.

Omenjeni so navadni tipi družinskega sistema. Govorimo pa lahko tudi o redkejših, a vseeno pomembnih tipih sistema. Primer: v južnoevropskih in skandinavskih državah se pogosto pojavi tip, v katerem vladajo »princi« in »princese«. Za takšno družino je zelo značilna okoliščina, da so starši zelo dolgo čakali na otroka in da jim je navsezadnje življenje rešil/a princ/esa. Takšnim otrokom po navadi kupijo le najlepše igrače in obleke in imajo le najboljše prijatelje in zaupnike. Takim načinom po navadi rečemo kar oboževanje ali občudovanje (je zelo podobno služenju, a vseeno temelji na ljubezni, tukaj pa zaostane stik med starši in otrokom). (Juul, 2008b)

2.2.2 FAZE OTROŠTVA

Otroci v otroštvu prehajajo v razne faze:

- DOBA KLJUBOVANJA: okrog drugega leta starosti se otroci postopoma začnejo otesati popolne odvisnosti od staršev. Radi bi bili zmožni misliti, čutiti in delovati po svoje. Če starš otrokovo naraščajočo neodvisnost pričaka z odporom in kljubovanjem, bo tudi otrok počasi postal kljubovalen. Otroci pa morajo pridobivati neodvisnost in zaupanje vase, saj je to sestavni del njihovega razvoja.

- PUBERTETA: pogosto jo povezujemo z negativnimi stvarmi, kot so: konflikti, prepiri in težave. Puberteta pa v bistvu sploh ne povzroča konfliktov z odraslimi, temveč si starši niso sposobni priznati, da se njihova starševska vloga spreminja.

- NAJSTNIŠKO UPORNIŠTVO: takrat prihaja do uporov. (Juul, 2008a)

2.2.3 VZGOJNI PRISTOPI

Vzgojni pristopi so se v preteklosti razlikovali od današnjih in tudi danes ni enotne delitve, kateri pristopi so uveljavljeni in ali so samo le-ti. Razlikujejo se tudi definicije in razlage vzgojnih pristopov (npr. avtorica knjige Delfinja vzgoja primerja vzgajanje otroka s tigri oz. delfini).

Kang Shimijeva pravi, da so avtoritarni starši kosilnice (vedno korak pred svojimi otroki za zaščito), snežni plugi, helikopterji (ves čas lebdi nad otrokom) in vatičarji (želijo zavarovati svoje otroke še

pred najmanjšim razočaranjem v življenju; in ker se vmešavajo prepogosti, otroku onemogočajo, da bi razvil notranjo motivacijo - ključno sestavino neodvisnosti). (Kang Shimi, 2016)

Več avtorjev se strinja, da je vzgoja obojestranski proces, gre za interakcijo, odnose med ljudmi in tudi za organizacijo, ki se pa spreminja; današnje razmere so drugačne od tistih v preteklosti. Na podlagi odnosa med vzgojiteljem in vzgajanim so se oblikovali različni pristopi.

Hoffman pravi, da vzgojni pristopi slonijo na vzgoji z uveljavljanjem moči in taki brez uveljavljanja moči. Prva je t. i. avtoritarna vzgoja, ki se kaže v telesnem kaznovanju, besedni agresiji in odvzemanju, odnos je hladen. V tem odnosu ni zaupanja, ljubezni, topline. Temelji na strahu, posameznik je pasiven, oseba postane uporniška, samovoljna, dvolična in agresivna, kasneje so taki ljudje brez samokontrole.

Pri vzgoji brez uveljavljanja moči pa vzgojitelj uveljavlja čustveno navezanost med njim in vzgajancem kot sredstvo kaznovanja.

Kadar se upoštevatata otrokova osebnost in svoboda, pa govorimo o vzgoji s podukom. Temelji na spoštovanju in zaupanju. Okolje je spodbudno za razvoj otroka. Starš svoje zahteve pojasni in otroka opozarja.

Jung pa pravi, da morajo starši biti predvsem sami zgled.

Uletova ugotavlja, da raziskave vedno znova pokažejo, da imajo starši izredno pomembno vlogo v obdobju odraščanja.

Bergantova je podala definicijo, ki deli tri tipe vzgoje:

- Represivni: negativna vzgojna sredstva, kaznovanje, prepovedi, omejitve, strogost, nadzor, pritisk. Otrok naj bo vdan, poslušen.
- Permisivni: upošteva se otrokove posebnosti, vzgojni pristopi so pozitivni.
- Vsedopuščajoča vzgoja: otrok je tisti, ki je vzgajan in ki vzgaja; dopušča se mu vse.

Peček Čuk in Lesar tudi govorita 3 stilih:

- Represivni (avtoritarni): krščanski tip patriarhalne vzgoje; temelji na postavljanju pravil, kaznovanju in nagrajevanju. Odnos temelji na enosmerni komunikaciji, osnovni cilj je prenos vrednot in moralni pravil na otroka. Otrok ne sodeluje in se ne nauči sprejemanja odgovornosti. Ta pristop zahteva nekritično podrejanje avtoriteti. (Škoda, 2015)
- Interakcijski (avtokratski): temelji na Kantovi tezi, da otrok ni moralno bitje, temveč to postane šele z vzgojo. Pri tem pristopu se pazi, da se graja otrokovo vedenje, ne njegove osebnosti, poteka pa obojestranska komunikacija. Disciplina in kaznovanje sta nujna, otrok naj bi se navadil na samodisciplino (Verbič, 2013, str. 11–13)
- Permisivni (do-(po-)puščajoči): zavzemanje za prijazno vzgojo in spoštovanje otrokovih pravic, saj izhaja iz tega, da nasilne vzgojne metode niso bile dovolj učinkovite. Otrok naj bi sam uravnaval svoje vedenje. Odnos je odprt in svoboden. Tudi ta pristop ni prinesel želenih rezultatov, saj ni oblikoval samostojnega in ustvarjalnega posameznika, temveč narcisa, ki je odvisen od zunanjih potrditev. (Škoda, 2015). Kang Shimijeva permisivne starše primerja z meduzami, ker so brez hrbtenice, saj se obsedeno bojijo, da ne bi poškodovali vezi med sabo in otrokom.

Kang Shimijeva zaključuje, da permisivni in avtoritarni starši na koncu svoje otroke razvadijo in da je razvajanje zgolj zanemarjanje in znamenje pomanjkanja vzgoje. Permisivni starši se odpovedo nadzoru, avtoritarni pa otrokom odvzamejo nadzor. (Kang Shimi, 2017)

2.2.4 VLOGA STARŠEV

V družinah odločajo starši, v vrtcih in šolah pa drugi odrasli. Otroci brez vednosti starejših v bistvu premorejo veliko znanja in modrosti o življenju, v njihovem življenjskem sistemu jim manjkajo le še izkušnje s pridobivanjem vodstva (da se odločajo sami zase, kar jim po večini prinaša veliko nelagodja). Pri odločanju morajo starši upoštevati način odločanja tj. diktatorsko, demokratično, kruto, prožno, samostojno ali včasih celo logično (otroci imajo najraje odločitve, ki so kar se da najbolj soglasne). (Juul, 2008b)

2.2.5 ODNOSI MED STARŠI IN OTROCI

Starši so tako zasedeni z delom, da njihovega obdobja rasti sploh ne opazijo več. Otrok v bistvu sploh ni težko opaziti, le čas za iskren pogovor si moramo vzeti. Ta čas je zelo pomemben, da otroke dojamemo, da vemo, kaj počnejo, saj bomo lažje dojemali tudi njihove uspehe in dokončane cilje. Ta nauk nam bo pomagal razumeti, kdaj se lahko odločajo samostojno in kdaj jim moramo ponuditi pomoč. Ko otroci odraščajo, se jim razvija tudi samozavest in občutek, da so reči sposobni tudi sami opraviti. Takšne morajo biti tudi otrokove sanje, optimistične in samozavestne, ampak pomembno je, da ko pride otrokovo obdobje, ko jim pri uresničevanju teh sanj poide pogum, jih pohvalimo in spodbudimo njihov optimizem. (Nolte in Harris, 2004)

Običajno oz. vsakodnevno druženje med starši in otroki starši kar najpogosteje izkoristijo za izražanje ljubezni, skrbi, odgovornosti ... vse razen moči nad otroki. Čeprav se mogoče ne zavedajo, imajo oblast nad otrokovim življenjem. Starševska moč je na višku moči v prvih letih otrokovega življenja, ko odločajo o popolnoma vsem (v prid in škodo otroku).

Odraslim je v prejšnjih stoletjih bilo mnogo lažje s silo in z udarci doseči poslušnost otrok in lastno moč. Čez čas je mnogo ljudi začelo razmišljati v smeri današnje vzgoje (nasilje ne vodi v spoštovanje, vodi le v neizogiben strah). V zadnjih stotih letih velja, da z nazivom mame ali očeta, ljudem formalno pripada nekakšna avtoriteta, ki olajša »izvajanje« moči.

Knjiga pa ne »razsvetljuje« le teme o fizični moči staršev, ampak tudi o psihični premoči. Avtorja nam pomagata razumeti, kako se bo razvijal otrok v posameznih okoliščinah. Do sedaj vemo, da otroku biološka dediščina določa, poleg telesne zgradbe, videza in spola določa DELNO tudi značaj. Preostali del starši (in vsi tisti, ki so z otrokom v stiku tj. babica, vzgojiteljica, učiteljica ...) izoblikujejo z načinom ravnanja do otroka. To lahko pa razumemo tudi pod besedama vsebina in proces. Proces je torej način dela (vzdušje, «barvito» razpoloženje), vsebino pa predstavljajo medsebojno delo in pogovori.

Čeprav večina otrok uživa igranje strahopetnosti, lahko zaradi takšnega ali drugačnega strahu prej kot slej začuti posledice. Življenje z realnim strahom je pa neko novo poglavje. Zavedati se moramo, da strah poruši nivo otrokovo samozavest in osnovo občutka varnosti. V času odraščanja torej strah uniči vso spodbudno okolje, ki ga potrebuje za nenehno učenje in raziskovanje sveta. Velikokrat se pa starši znajdejo v situaciji, ko mislijo, da otroci z njimi le manipulirajo, ko rečejo, da jih je strah. Ampak če boste otroku to povedali naravnost, se bo ta strah zaril le še globlje v njih. Če pojasnimo na primeru: 3-letni Adam se boji in steče k staršem in jim potarna. A oče to ne dojame takoj in ga zato pošlje spat. Kasneje se oče zave svoje napake in se stisne k Adamu in ga potolaži, zaradi česar se Adam počuti varnejše.

Otroci so že od samega začetka odvisni od občutka ljubezni, zaželenosti, zaupanja in bližine. Za njih ni dovolj, da jim rečeš le, da jih imaš rad, za njih so pomembna dejanja, ki so dokazilo ljubezni. Največ ljubezni jim bomo dokazali že samo s tem, da jih sprejmemo takšne, kot so, saj jim bomo s

tem in z odobravanjem njihovih odločitev pomagali ljubiti samega sebe. Pomembno je pa tudi, kako se starši med seboj razumejo in ljubijo, saj dajejo otrokom zgled za v prihodnost.

V teku vsakdana v družinskem krogu se otroci naučijo, kaj je potrebno ceniti, kako se obnašati in kaj pričakovati. Ob takšnem družinskem življenju se bodo otroci radi spominjali in podoživljali vse srečne in nesrečne stvari življenja, saj bodo vedeli, da so bili enkrat zelo cenjeni, kdaj pa kdaj pohvaljeni in ob padcih tudi spodbujeni. Da bi se pa to tudi realno zgodilo, moramo postati pazljivi, saj bodo otroci vso obnašanje posrkali vase in ga kasneje tudi izražali v družinskem življenju z svojimi otroci. (Nolte in Harris, 2004)

OTROKOVA ZASEBNOST

Vsak otrok ima pravico do zasebnosti, starši pa to pogosto kršijo, saj mislijo, da jim otrok nekaj prikriva, zato hodijo v njihove sobe in jim pregledujejo predale. Pri tem nastane problem lastništva. Otroci so prepričani, da jim bo nekdo preveč vdiral v zasebnost, zato si ne želijo deliti sobe s svojimi brati ali sestrami. Pri tem večkrat nastanejo verbalni boji. (Duša Draž, 2010)

SODELOVANJE

Otroci posnemajo odrasle, ki so jim pomembni. Primer: Deklica mama zjutraj odpelje v vrtec, deklica joče in je nesrečna, a je mama ne more potolažiti. Kadar pelje deklico v vrtec oče, ta ne joka. Ali to pomeni, da je mama preveč zaščitniška ali da je oče premalo ljubeč? Deklica pa prepozna mamino skrb in nesrečo ter nervozo, ker jo mora zapustiti, čeprav se ju mati ne zaveda, ju pa deklica občuti in posnema. Mama s svojim dejanjem pri obeh povzroči občutek nelagodja. Otroci, ki jih starši kritizirajo, so tudi sami bolj kritični do sebe in do drugih. Pri tistih družinah, kjer ne izražajo svojih občutkov, otroci postanejo molčeči ali pa pretirano klepetavi. Tisti iz nasilnih domov postanejo sami nasilni ali pa samodestruktivni. Take, ki čutijo nasilno vedenje odraslih in postanejo sami taki, označijo kot problematične. Večina odraslih misli, da so ne zelo ljubeči in skrbni, drugi si prizadevajo biti ljubeči, a sam namen ni dovolj. V avtokratskih družinah so starši veliko lažje zatrli kompetentnost otrok. V današnjih časih so otroci bolj prepričani vase in starši prožnejši za dobrobit otrok. (Juul, 2008a)

INTEGRITETA ALI SODELOVANJE?

V vsakodnevnem življenju se večkrat znajdemo v situacijah, ko se ne moramo odločiti, ali naj bomo zvesti samim sebi ali naj se odrečemo svojim željam zato, da bi se držali družbenih norm. Pri takem konfliktu med integriteto in sodelovanjem se otroci večinoma odločijo za sodelovanje in zanemarijo svoje želje, saj pogosto čutijo velik pritisk staršev pri teh odločitvah. Pomembna sestavina otrokove telesne integritete je pravica, da uživa hrano, kadar je lačen in da je ne uživa, kadar ni lačen.

Primer: Petmesečna Laura po navadi ubogljivo za kosilo poje vso porcijo zelenjavne kaše. Nekega dne, po tem, ko poje že štiri velike žlice, zapre usta in ne sprejme še pete. Mama jo začne prepričevati z dobrikanjem in nato z igravo avion. Laura pa naenkrat bruhne v jok. Mama jo potolaži, nato pa ji v usta speti sili žlico zelenjavne kaše, Laura na koncu le obupa in poje še zadnjo žlico.

Mama je ravnala podobno kot večina mladih staršev, saj so prepričani, da je otrokov tek nazoren dokaz dobrega starševstva. Želela si je poskrbeti za svojega otroka, a je zanemarjala njegove signale. Laura je pod pritiskom izbrala sodelovanje in ne integritete. Otrokovo integriteto lahko prizadenemo na tri načine: s telesnim nasiljem ali z zanemarjanjem, z uveljavljanjem dobrih oz. nujnih vzgojnih praks in z vsiljevanjem v verska in politična prepričanja.

Če se otrok začne vesti destruktivno ali asocialno, je to po navadi zato, ker posnema odrasle ali z njimi sodeluje. Takšno vedenje je pogosto pri odraslih sprejemljivo, pri otrocih pa ne, zato se ti zmedejo. Kadar otrok preneha sodelovati, je to zato, ker je v družini predolgo sodeloval z

destruktivnimi pojavi ali pa zato, ker je njegova integriteta pod udarom. Ko pride do konfliktov v družini, starši pogosto uporabljajo nekaj značilnih pripomb: »Ves čas samo pospravljam za njimi!« »Nenehno se moram boriti z njim, da pospravi sobo!« »Vsak dan ga je treba prisiliti, da naredi domačo nalogo!« »Za vse jih je treba prositi! Nič ne naredijo sami od sebe!« (Juul, 2008a)

RAZVAJENOST

Stroka pravi, da razvajenost obravnavamo kot popuščanje starševske vzgoje in da jo povezujemo z besedami premehka vzgoja in popuščanje.

Priznani strokovnjak dr. Peter Praper v svoji knjigi Tako majhen, pa že nervozen omenja učinke razvajanja. Praperjeva opredelitev razvajenosti prinaša dve važni spoznanji:

- da razvajanje ni vselej čista vzgojna kategorija in da starši, ki otroke razvajajo, niso trdni in da vzgajajo samo popustljivo;
- da je za zdrav razvoj potrebno preizkušanje, izzivanje nevarnosti, odpovedovanje, jasno postavljanje meja.

Če otroku zagotovimo varnost, čutno-toplo okolje, se bo otrok zdravo razvijal. Razvajenost vpliva na telesni, čustveni, socialni in duhovni razvoj. Pri telesnem razvoju se lahko pojavi težava udobja. Če je otrok v zgodnjem otroštvu navajen na prekomerno udobje, bo imel v prihodnosti s tem velike težave, saj ne bo navajen na slabše razmere. Čustveni razvoj bo temeljil na joku in slabi volji že zaradi slabših razmer. Socialni razvoj bo spremljala tekmovalnost in nadvlada, saj bo navajen ukazovanja staršem. Duhovni razvoj je pri otroku dokaj nevhvaležna tema, saj sam verjetno ne ve, na čem sploh temelji.

Avtor je kot pojasnilo dodal zgodbo o Janni, prikupni srednješolki, ki je bila navajena materialnega razvajanja, ki jo je postavilo v nevhvaležen položaj. Spoznala je fanta, s katerim se je čez nekaj časa razšla. Od takrat je bilo vse narobe: popustila je v šoli, zaprla se je sama vase. Razmišljala je tudi o samomoru. Ekipa Bogdana Žorža jo je povabila k sebi in jo zadržala cel teden. Zaupala jim je svoj položaj iz otroštva, ko sta se starša poskušala odkupiti z materialnimi dobrinami, kar se ji je zdelo zelo pozorno in ljubeznivo.

Pogosto zamenjujemo pojme razvajenost, prevarovanost, premehki starši in popustljivost.

Prevarovanost je pojem, ki opisuje čezmerno zaščito pred nevarnostmi, ogroženostjo in razočaranji. Otroci, ki odraščajo v preveč zaščitniškem okolju, so nesamostojni, neodločni, podredljivi, brez hrbtenice.

Popustljivost je izraz, o katerem govorimo, kadar otrokom postavljamo jasne zahteve, naloge, pravila in pri tem ne vztrajamo. Popustljivi so tisti starši, ki imajo toliko jasno predstavo o tem, kaj in kako naj otroke naučijo, a pri izpeljavi ne vztrajajo. Morda se jim otroci »zasmilijo«, morda »se jim mudi«, ali mislijo, da so prestrogi.

Premehki starši je pojem za starše, katerim se otroci zelo smilijo, npr. otrok je postavljen pred kup umazane posode, ob katerem je zelo nesrečen, že pride mama, ki ga opraviči dela. (Žorž, 2002)

2.2.6 POSTAVLJANJE MEJ

Starši imajo po navadi velike težave s postavljanjem mej, saj niso prepričani, če so te prestroge. Meje se ne razlikujejo preveč od tistih iz preteklosti, le da so sedaj meje nižje, zato otroci nimajo več takšnega strahospoštovanja do staršev. (Juul, 2008a)

Starši se zmeraj sprašujejo, kje postaviti meje otroku, to se jim zdi težko. Nikoli niso prepričani, ali so za otroka prestrogi. Pri postavljanju mej morajo upoštevati 4 dejavnike:

1. Enotnost

Pri vzgoji otrok naj bi bili starši enotni, da se otrok počuti varnega. Če se vpricho otroka prepirata, s tem otroku škodita.

2. Trdnost

Ko pride med starši in otroki do konfliktov, pomeni, da morajo biti starši trdni in jim na glas reči »ne«, saj s tem pokažejo trdnost.

3. Posledice

Starši pri konfliktih zmeraj izberejo enega izmed dveh izhodov; ali se zatečejo k telesnemu nasilju ali pa omejijo otrokovo svobodo. Nato imajo starši slabo vest in se zatekajo k opravičilom, recimo »To delam v tvoje dobro«, »Ko boš večji, boš razumel«, »Mene bolj boli kot tebe«, »Če ne boš ubogal, ti bo treba vtepti v glavo.« (Rogge, 2000, str. 28). Starše skrbi, če so s kaznovanjem uničili prijateljsko vez z otroki in se zato obnašajo kot njihovi prijatelji.

4. Pravičnost

Koncept pravičnosti naj bi bil vodilo tistega, ki ima moč. Pred izrekom kazni se starš prepriča, ali je otrok kriv, tako se izogne nasilju, posvetijo pa se nepravici, če bi bil otrok nedolžen. Pravični starši dajejo enako darilo obema otrokoma, čeprav si en od otrok morda tega darila niti ne želi.

Pravila morajo biti jasno postavljena, osebna (ne pa: »Tega ne delamo!«), vedeti morajo, da s postavljanjem meje mislimo resno, kritika dejanja naj ne bo kritika osebe, če so meje pretirane ali neprimerne, jih otroci doživijo kot kazen ali prepoved, takrat jih je treba na novo premisliti.

Za postavljanje meja so naslednje predpostavke:

- obredi in rutine vlivajo varnost in samozavest,
- odrasli postavljajo meje tudi zase in so zgled, te temeljijo na medsebojnem spoštovanju,
- otroci morajo poznati posledice kršitev, ki niso kazen. (Rogge, 2000, str. 102)

Za svoje otroke si starši največkrat želijo, da bi bili močni in samostojni. Da bi jih tega tudi naučili, moramo to pokazati tudi v vsakdanjem življenju. Dovolj bo samo to, da otroke pred izzivi pustimo, naj se sami z njimi spopadejo, brez da jim zadevo olajšujemo. Med večje napake pri takšnem razmišljanju prištevamo dejanje, ki lahko vpliva na trajno razpoloženje. To je občutek nemoči pri starših. Starši se v tistem trenutku razmišljajo o tem: »Zakaj jaz?!« A takšno razmišljanje je treba ustaviti čim prej, kajti povzroči lahko začarani krog nemoči in samopomilovanja, v katerem bodo otroci čutili posledice. Največkrat pomaga le začasni odmik misli na počitnice. Najbolje se je odpraviti na kak sprehod ali celo sobno kolo. V takšnem položaju pa se znajdejo tudi otroci, le da ti velikokrat kaj tudi zaigrajo in iščejo pozornost. Ob takšnih primerih je najbolje uiti sočutju in razmišljati o rešitvah, ki bodo v otroku vzbudile občutek razuma in ne pomilovanja. (Nolte in Harris, 2004)

Meje otrokom povedo, kako daleč lahko gredo, hkrati pa otroci preizkušajo in prekoračujejo meje, kar kaže na to, da si je otrok pridobil določene izkušnje in je pripravljen na novo, neznano področje, prekoračitev meja kaže na to, da je treba razmisliti o razširitvi, spremenjenih pravilih in večjem soodločanju otroka. Prekoračitve so normalne, hkrati pa boleče, povzročajo razburjenost in napetost.

Primer: guganje na konjičku pred trgovino; hči z jokom doseže, da mati popusti, to naredi zato, da vidi, kako daleč bo prišla, kaj bo dosegla, zaveda se, da z jokom velikokrat doseže.

Prevelika izbira lahko povzroči preširoke meje, ki pripeljejo do živčne vojne (izbira soka ali skodelice). (Rogge, 2000, str. 73–74)

Otroci, ki nimajo postavljenih meja, se vedejo, kot želijo, pogosto nasilno do okolice, da vzbudijo pozornost in hkrati, ko izzivajo, kličejo na pomoč. Pri načelu nevmešavanja (naj dela, kar hoče), so

otroci prepuščeni samim sebi, ne znajo vzpostaviti socialnih odnosov. Otroci so tako čustveno in intelektualno preobremenjeni (Rogge, 2000, str. 64). Pri otrocih, ki so vzgajani po načelu nevmešavanja, se pojavljajo naslednje težave:

- V skupini ne delajo povezovalno, ne vedo, kako se vesti, ali so vsiljivi ali pa plahi.
- Redko izpolnijo obljube, ki jih sicer hitro dajo, strah jih je novih izkušenj.
- Nimajo občutka edinstvenosti, imajo pa občutek, da nečesa niso sposobni, zanimanje zbudijo z uničevalnim vedenjem.
- So neodločni, nesposobni, svojeglavi.

Juul pa predstavi naslednji postopek ravnanja: otrokove vsakodnevne dejavnosti in obveznosti, igre, ki spodbujajo sodelovanje v skupini, priznanje za otrokovo ustvarjalnost, ki se je izkazala, trening gibanja. Svetuje postavljanje meja z zgledom in ne z neskončnimi besedami, ki jih otroci preslišijo, sploh neštete enake opomine, ki so izrečeni tjavendan. Starši se morajo osredotočiti na upoštevanje ukaza, sicer ga otroci ne upoštevajo. Starš se mora z otrokom mirno, vendar odločno in z jasnimi besedami pogovoriti o pravilih. Tako se bodo otroci le-teh držali do novih okoliščin, ki jih bodo vabile k prekoračitvi meja. (Juul, 2008b, str. 82)

Da bi omejili človeka, torej starša ali otroka, moramo svojemu razumu najprej približati temo o osebnih in družbenih mejah. Družbene meje so meje, ki splošno omejujejo oz. obkrožajo človeka (to se dela tam in ne tu, v tej družbi, družini, klubu ...). Če se samo zamislimo v pojem osebne meje, že povezujemo temo z mejami posameznikov. Te meje so za razliko od družbenih odvisne od staršev (njihove osebnosti, značaja, rodu, vrednot itd.), da vemo, kako se spoprijeti z določanjem meja, moramo vedeti, kako jih izraziti (hočem, nočem, to sem jaz, tak pač sem). Starši prepogosto določajo meje na podlagi njihovega otroštva in izkušenj z njihovimi mejami. Otroci se ne zavedajo, da so takšne vrste mej dobre in koristne za obe strani (za otroka in starše). Pri postavljanju mej se odrasli ne zavedajo pomembnosti strinjanja glede vzgoje otrok, če se to med starši ne uveljavi, bo v družini zavladal svojevrsten boj za prevlado in moč med otroki in odraslimi. Starši imajo za dobro vzgojo danes na voljo več možnosti. Odnos lahko temelji na prej omenjenem boju, kar ne bo prineslo dobrega in ljubečega otroštva, temveč le slabe spomine in travme. Druga možnost si je v glavo vbijati enakovrednost med ženskimi in moškimi ter med odraslimi in otroki. Sledeč po pričanjih nekaterih družinskih svetovalcev je za obe strani boljša druga možnost. Odgovornost staršev je pa tudi naučiti otroke, kako skrbeti za svoje meje. Kadar otrok doživi, da odrasli spoštujejo njegove meje, začne tudi sam spoštovati meje drugih ljudi, kadar nanje naleti. Pogosto se pojavi vprašanje: »Lahko starši zmerjajo otroka?« Odgovor na precej kompleksno vprašanje je odvisen od razumevanja pojma zmerjati. (Juul, 2008b)

2.2.7 REŠEVANJE SPOROV

Kot že vemo, se spor razvije, kadar hočeta dva človeka različne stvari. V tistih vrstah družine, kjer so spori zelo pogosti, se o njih zelo redko razpravlja ali razčisti. Da se takšne stvari ne bi dogajale, je mogoče izbrati različne poti.

Da bi spore lažje rešili, moramo poznati naravno pot razvoja. Čisto vsi smo se rodili z znamenitimi sposobnostmi, torej da se med našim odraščanjem preživljamo spore in razne nevšečnosti. Odrasli približno po 30. letu začnejo utemeljevati spore z besedo »otročje obnašanje«, nihče si pa ne prizna, da bo otrok odraščal s tem. Zaradi takšnih prepričanj se starši izogibajo sporom in poskušajo živeti s tem. Otrok bo v času odraščanja začel tudi razvijati določeno zavest, da ne bo več toliko jokal, zanj bo dovolj le čas in se bo zaprl vase. Kadar pride do spora, je odvrčanje pozornosti najslabša možna rešitev. Moramo se zavedati, da so spori le izkazovanje navzočnosti.

Poznati moramo pa tudi razlike, s katerimi določimo, ali je otrok nesrečen ali frustriran. Če želimo ob strani stati frustriranemu otroku, mu je treba v bistvu pomagati enako, kot da bi bil nesrečen. Frustracija bo v otrokovo življenje gotovo prišla, saj je to del življenjskega procesa učenja. Če želimo pozdraviti otroka, mu moramo pomagati z različnimi nalogami, kot so hranjenje, igranje, reševanje domače naloge itd.

Veliko generacij pred nami je bilo navajenih, da so starši trdili, da se otrok mora naučiti spoštovati starejše in predvsem spoštovati, kadar starši odgovorijo z NE. Po avtorjevem mišljenju je za današnje generacije napočil čas, ko se morajo prej kot slej tega sami naučiti. (Žorž, 2002)

V življenju se pogosto vprašamo vprašanja, kot so: »Smo krivi za tisto, kar se je zgodilo drugemu?« »Se moramo počutiti krive?« Odgovor na ta vprašanja ni tako preprost, kot si mislimo. Kadar preživljamo čas z drugimi ljudmi, smo odgovorni tudi za njihova življenja (npr. otroci, sostanovalci, prijatelji ...). Kadar pa se tistemu človeku zgodi kakšna nesreča ali se mu godi krivica, smo lahko za to sokrivi. To dejstvo lahko sprejmemo na dva načina: lahko se čutimo krive ali se zavedamo te krivde. Občutek krivde nas lahko pripelje do poti depresije, drugi pa so primorani postati agresivni in bodo ves čas valili krivdo na partnerje ali otoke. Da se navadimo kako sprejemati občutek krivde, nas morajo starši slej kot prej soočiti z njim. (Juul, 2008b)

To, da konflikti med starši in najstniki nastane zaradi pubertete, je po Juulovem mnenju laž. Konflikti nastajajo zato, ker se otroci v tem času začnejo oddaljevati od staršev, ti pa želijo to zanikati in vse pripisujejo hormonom. (Juul, 2008a)

Večkrat otroci poskusijo s tem, češ »drugim pa dovolijo«, »nihče se ne bo z mano družil«, »izjema bom« ipd. Starši naj v tem primeru povedo še enkrat, kakšna so sprejeta pravila s pomočjo pogovora, lahko tudi spremenijo meje, če je morda otrok presegel prejšnje in je morda res zrelejši, vsekakor pa ne popuščati, češ ker pri drugih je pa drugače.

Otroci enaka vprašanja staršev vsak dan jemljejo kot zasliševanje (Kako je bilo v šoli? Kaj imaš za nalogo?). Kot alternativo temu se lahko dogovorijo, da se pri kosilu ne bodo pogovarjali o šoli, temveč o čemerkoli, zvečer pa lahko mati vpraša tudi po šoli. (Rogge, 2000)

Otroci hitro ugotovijo, kakšen učinek imajo kletvice, pred pomenom. Ker je učinek velik in omogoča preskušanje odraslih, je hitro del govora (Rogge, 2000, str. 88). Z izzivalnimi prekoračitvami meja želi otrok pritegniti pozornost ali pokazati premoč ali se maščevati ali sebe ali druge narediti nemočne (Rogge, 2000, str. 93–94). Avtor za vsakega od teh predlaga naslednja vprašanja: Bi rad, da se ukvarjam s tabo? Hočeš biti vodilni? Me hočeš prizadeti? Te ne mika storiti, želiš, da te pustim pri miru? Ugibanje je nenevarno, otrok bo prikriti motiv ob prepoznanju razumel, kot da ga razumemo, in se bo nehal upirati. (Rogge, 2000)

2.2.8 NAGRADE

Starši otroke razvajajo tudi z darili, včasih so to prostovoljna ali prisilna. Prostovoljna darila kupujejo, kadar želijo otrokom izboljšati otroštvo. Otroci pa lahko do prisilnih daril pridejo naravnost ali po ovinkih. Kadar izrazijo željo naravnost izkoristijo posebne priložnosti, kot so rojstni dnevi in prazniki. Bolj prav pride izsiljevanje po ovinkih, pri katerem starše pripravijo do točke, kjer se plazijo po kolenih, da bi izvedeli, kaj si otrok zares želi. (Duša Draž, 2010)

Ob ločitvi staršev znajo nekateri otroci izkoristiti priložnosti za materialne dobrine. Ob sporih staršev pa se da najbolje izkoristiti priložnost nepozornosti in nepazljivosti, npr. ko se starša kregata, otrok pristopi in prosi za skuter, mama pa v trenutku nepozornosti privoli v nakup. (Žorž, 2002)

Da bi vsakemu otroku posebej ulili največ možne samozavesti, ga je treba spodbujati ob neuspešnih poskusih, mu stati ob strani tudi ob porazih, jim premikati meje izven mogočega ter ga nagovarjati, da mu bo uspelo. Da pa bi to pravilno izvedli, moramo poznati otrokove ambicije, talente in

navsezadnje tudi želje. V naravi vsakega starša je, da pohvali otrokovo dobro opravljeno delo. A če jih želimo še bolj spodbuditi k njihovem početju, jih moramo pohvaliti tudi za tako majhne, a pomembne korake. Zato o pohvali razmišljajte raje kot o načinu ljubezni, saj vsaka beseda iz srca spodbudi otroka in jim daje občutek, da so cenjeni. Pohvala pa jim ne daje le tega, temveč tudi samozavedanje, ki jih nauči, kako ceniti sebe, kar so, in to, kar postajajo. Otrokom pohvala daje tudi priznanje, da lahko tudi tako pridejo v središče pozornosti. Kadar jim pa ne uspe, pa imamo v navadi, da pokritiziramo, kar so na poti naredili narobe. Ampak če otroku želimo narediti nekaj dobrega, se raje osredotočimo na to, kar jim je uspelo, ter na težavnost naloge, ki so si jo zadali. Ob takšnih in drugačnih nalogah se lahko starši slej kot prej ujamejo v past, kajti različno stari otroci opravljajo naloge različno dolgo in različno kvalitetno. Ti dve besedi nas ne smeta zmotiti, kajti starši zaradi tega radi prelagajo opravila nase. (Juhant in Levč, 2011)

Nekateri starši oblikujejo odnose s kupovanjem daril, otroke podkupujejo za opravljena gospodinjska dela, kar razvrednoti odnos med starši in otroki. Ko otrok doma pospravi ali doseže nek uspeh v šoli, ga je pri tem treba spodbujati, ne nagrajevati. Otroci morajo razumeti, da starši ne zavračajo njih, če jim česa ne kupijo, temveč stvar. Otroku lahko pomagajo recimo pri tem, da sam izdelava neko stvar, ki si jo želi in je pri tem ustvarjalen, hkrati se pa družijo s starši, ki mu pri tem pomagajo. (Rogge, 2000, str. 69–71)

Starši si nemalokrat najdejo čas, da okarajo svoje otroke, velikokrat pa pozabijo na pohvalo. (Juhant in Levč, 2011)

2.2.9 KAZNOVANJE

Vzgoja je v 21. stoletju dinamična, procesna, raznovrstna in nenehno razvijajoča. Vzgoja pred 50 leti je v večini temeljila na moralnih standardih in malo na znanju. Danes pa je ravno obratno, pravi Juul. Starši so glede vzgoje v dvomih in se obračajo po nasvete k različnim osebam. Svojim otrokom želijo zagotoviti boljše otroštvo, kot so ga bili deležni sami in zaradi tega pride do nasprotij pri vzgoji. Starši, ki so bili kot otroci preveč kaznovani, svojih otrok ne bodo kaznovali, če niso imeli veliko igrac, bodo svojim otrokom nudili vse. (Juul, 2008a)

Čeprav morda mislimo, da v sodobni vzgoji srečujemo le še razvajenost, se tu pojavlja tudi nasilje. Žal v družinah srečamo vedno več vrst nasilja: psihičnega (poniževanje, zastraševanje) fizično (pretepanje) in vse do spolnih zlorab. Vse to nasilje povzroča otrokom duševne motnje in travme. (Žorž, 2002)

Telesno kaznovanje Rogge vidi kot izraz nemoči odraslega, ki rani in prizadene otroke, stopnjuje sovraštvo in spodbuja maščevalne poteze. Odrasli naj si priznajo, da niso popolni in brez izgovorov, da drugače kot besedno ali telesno kaznujejo otroke ne gre. Naj se zavedajo, da obstaja veliko možnosti za drugačne rešitve (Rogge, 2000)

Rogge namesto kazni predlaga naravne posledice, saj naj bi kazni odvzemale možnost samostojnega odločanja in jemale pogum, naravne posledice pa opogumljajo in vračajo otroku odgovornost in kažejo poti in izhode (Rogge, 2000, str. 135).

Avtor predlaga naslednje korake reševanja ob kršitvi pravil (Rogge, 2000, str. 146):

1. Opis in prepoznavanje soglasja.
2. Otrok naj rešuje pri predlaganju rešitve.
3. Skupaj najti pravi način rešitve nesoglasja (ni vedno prvi predlog pravi).
4. Iskanje poti do uresničitve (spodbujanje tega, kar otroci zmorejo in znajo).
5. Pri kršitvah je treba misliti na naravne posledice ne kazni.

6. Dogovore je treba preveriti glede na rezultat, upoštevanje pa ohrabriti in jemati kot vzpodbudo za izbrano pot.

Otroci meje upoštevajo kljub ugovorom, če jih utemeljimo. Prepovedi npr. biti na računalniku ne smejo biti kot nagrada ali kazen, saj ne pomagajo otroku pri boljših ocenah ali boljšem pisanju naloge, ampak privedejo do boja za prevlado. Kot nagrada pa krepijo prevzetnosti in uničujejo samodejavnost in samostojnost otroka. Naj si izbere, kaj točno in kako dolgo bo to trajalo. Nato neha (npr. z gledanjem tv ali računalniško igrice). Tako je stvar domenjena vnaprej, ne predstavlja grožnje, gre za časovno obdobje, ki je dogovorjeno, posledice neupoštevanja so predvidljive (Rogge, 2000, str. 120–121). Odvzem pravice do računalnika lahko otrok občuti kot napad na identiteto in njegov položaj v družini, saj mu lahko računalnik pomeni svet, kjer lahko izrazi svoje sposobnosti in je ustvarjalen. Otrok kaže željo po avtonomiji in samostojnosti in lastno izkušnjo, ki je starši morda zaradi generacijskega prepada ne razumejo. (Rogge, 2000)

Nekoč so nemoč pri poslušnosti izražali s strašenjem pred črnimi možmi, babbavi, cigankami policisti ipd., danes mame grozijo z očeti. Otrokova najvišja avtoriteta morajo biti njegovi starši. (Juhant in Levč, 2011)

Otroci se od staršev učijo tudi, ko ti niti ne opazijo. Grajamo lahko na več načinov: z besedami, s tonom glasu, z osebnim vedenjem ter bežnim pogledom. Starši s svojim obnašanjem določijo okolje, v katerem bodo vzgajali otroka. To je lahko čustveno okolje, v katerem prevladujeta predvsem grajanje in obsojanje, ali okolje, ki otroku zagotavlja oporo in spodbudo. V kakršnem koli okolju se pojavi oštevanje, ki ga starši uporabijo z namenom, da bi otroci delali bolje in najboljše. Bolje bo, če se ne osredotočamo samo na težave pomanjkljivosti in razočaranja, temveč na rešitve. Ne želimo, da bi se naši otroci naučili gledati na svet s pasivne in z negativne perspektive ali mislili, da je edini možni odziv na težave pritoževanje. Tudi če se nam zdi, da nimamo sovražnih odnosov z našimi otroci, lahko zaradi prikrite jeze pride do nepričakovanih izbruhov. Velik delež vzroka za takšen odnos temelji na poslušanju otrok. Lahko slišijo, kako se nekdo z grdimi besedami spravlja na njih ali če se osebi kregata celo v bližini njega samega. Takšno življenje med drugim vzbuja tudi občutek ranljivosti. Na otrocih lahko takšno življenje pusti vtis za vedno. Otroci se lahko tako zaprejo sami vase, iščejo težave, v katerih bi bili radi soudeleženi, se izogibajo nesoglasjem tudi pri najbolj nedolžnih soočenjih. Kot največji problem pa lahko izpostavimo prihodnost teh otrok. Ko bodo imeli svoje otroke, bodo razvijali mišljenje, da ne bodo živeli dovolj pošteno in da je nasilje v življenju otrok nuja. Starši si po navadi želijo, da bi otroci v otroštvu spoznali, kaj delajo prav in kdaj delajo kaj narobe. Ampak to se ne bodo morali vsega naučiti v otroštvu, temveč se bo učenje vleklo skozi vse življenje. Starši po navadi ob narobnem početju otrok vedno otroke kaznujejo tako, da imajo občutek sramote in obžalovanja. A otrokom lahko pušča negativne posledice (npr. izguba samozavesti, samospoštovanja). Te pa po navadi pridejo z besedami: »Sram te bodi!« ali »Kaj je s teboj?!« Takšne besede pridejo mlajšim otrokom najgloblje v srce. A ko otroci dozorevajo, se naučijo poslušati svoj šesti čut, zaradi katerega znajo sami presoditi, kaj je prav in kaj ne. Ko pa storijo nekaj narobe, imajo v sebi takoj občutek krivde in sramu. Torej zraven šestega čuta spada tudi obžalovanje in odpuščanje. Za otroke je zelo pomembno, da se naučijo takšne napake popraviti in se iskreno opravičiti. Iskrena opravičila torej zaključujejo ta krog z učenjem od znotraj, ne pa učenja na podlagi sramu in vzbujanja občutka krivde. (Nolte in Harris, 2004)

2.2.10 NALOGE DOMA

Pri pospravljanju se starši ločijo na dve skupini. Eni želijo otroke pripraviti na to, da bodo morali sami pospravljati, drugi pa vse naredijo namesto njih. (Duša Draž, 2010)

Otrok mora biti aktiven pri vseh opravilih doma, dokler v družini živi. Otroka naj bi starši po njegovih zmožnostih vključili v opravila doma že, ko se jim zdi še premajhen. Izgovorov in upiranja nalogi ne smejo sprejeti. Naloga staršev je, da vztrajajo. Primer: Mama pride domov, nima kam stopiti, sin se

dela, da je ne sliši, ko ga prosi, da umakne torbo, naprej tipka po tipkovnici z obljubo, da jo bo pospravil, zgodi se pa nič ne. Mama bi morala vztrajati, da to napredi takoj oz. mu izklopiti računalnik in počakati, da pospravi. Naslednjič bi sin vedel, da bo moral vstran od računalnika, zato bo raje torbo pospravil takoj, ko pride iz šole. Temu rečemo doslednost. V nekaterih primerih (recimo na cesti) je lahko glede varnosti zelo pomembno, ali otrok uboga na prvo besedo. Včasih je enostavneje in hitreje, če starši naredijo kaj kar sami, vendar se z vztrajanjem razvija slušna pozornost, ki je pomembna tudi v šoli. Otroci naj ne vrednotijo navodil staršev in učiteljev, temveč naj jih upoštevajo.

Otroke osreči uspeh. Daje jim zadovoljstvo samo po sebi. Otrok, ki bo imel številne uspešne izkušnje, se ne bo bal novih izzivov, ne bo potreboval kupa novih predmetov, da bi ga osrečile, saj je taka sreča kratkotrajna. Rezultati dela, nalog ga bodo zadovoljili, zato naj starši vztrajajo pri tem, da otrok dnevno opravlja vse naloge, se pripravlja na šolo in da bere. Popis dolžnosti, ki jih bo posameznik opravil kvalitetno in urno, lahko uporabi sebi v prid, če otroke vzgajamo za življenje. (Primer: Otroka sta popackala sveže prepletkano steno, otrok se spomni, da so zadnjič kupili čistilo, tako sta počistila za sabo, nihče ni bil slabe volje, starša razložita, da se riše na liste, sama sta popravila, kar sta pokvarila, tako sta izšla kot zmagovalca, starša sta pa bila ponosna, kako sta otroka iznajdljiva in vztrajna). Starši naj otroke pripravijo za svet za prihodnost: odgovornost, delovne navade, vrednote in veščine za preživetje. Otroci slišijo še tako drobne pripombe, ki imajo lahko velik učinek (npr. mnenje starša, da ima otrok preveč naloge), zato je bolje, da jih zadržijo zase. Pri najstnikih je potrebno računati na pogajanja, saj se imajo že za »odrasle« in znajo marsikaj dobro argumentirati. Paziti je treba na obojestransko spoštljivost, pogajanja bodo pa učinkovita, če ima otrok dobro vzgojno osnovo. Če so bile meje že velikokrat prekoračene, so starši obsojeni na poraz. Otroci starše morda ne poslušajo zmeraj pozorno, jih pa zelo dobro opazujejo. Zato morajo starši biti zgled. (Juhant in Levč, 2011)

2.2.11 ŠOLA

Pri učenju spet nastane problem, saj nekateri starši želijo, da bi njihovi otroci blesteli v šoli in se zato veliko učili, drugi pa želijo otrokom zagotoviti več prostega časa in jih ne obremenjujejo preveč z šolo. (Duša Draž, 2010)

Starši naj otroku pomagajo organizirati delo za šolo in ga nadzirajo, ne pa da namesto njih delajo naloge, pripravljajo govorne nastope in se učijo. Starši naj bodo spodbuda in naj imajo potrpljenje, verjamejo naj v sposobnosti svojih otrok ter naj ne zahtevajo od njih nečesa, kar jih ne zanima ali pa česa sami niso dosegli (recimo vpis v gimnazijo); je pa njihova dolžnost, da izkoristijo svoje prednosti sebi v prid. Kadar otrok dobi slabo oceno, naj starši preverijo, kdaj jo bo popravil, kako ... pomagajo mu naj, da sam reši svoje probleme. Starši naj otrok ne ocenjujejo, saj niso učitelji in bodo otroci v primeru neuspeha zvrnili krivdo na učitelja. Otrok naj s pomočjo starša naredi načrt, ko popravi oceno, pa mu ni treba pridigati o tem, da so vedeli, da se da, če hoče ipd., saj po popravljeni oceni ne potrebuje poslušanja očitkov. Starši naj si vzamejo čas, da se pogovorijo o tem, kako se je npr. otrok počutil zjutraj, preden je šel v šolo, kaj je razmišljal, kaj je bil vprašan, kako se je počutil po uri ipd. Lahko mu čestitajo, ga objamejo, naj traja ta dogodek dlje kot načrtovanje, kako bo popravil oceno. Recept, ki ga staršem ponudita avtorja glede šole je, da se za šolo zahteva in ukaže, ne pa motivira. Staršem se ni treba učiti z otroki, otrok mora skrb za šolo prevzeti sam. Z lastnim delom naj si pridobi ocene, kot jih zasluži, tako se bo naučil skrbeti zase. Vsi starši ne morejo pričakovati, da bodo imeli odličnjake. A vseeno izvajajo nanje pritisk, otroci vlagajo veliko truda, ni pa nujno, da so uspešni, medtem ko lahko taki, ki vložijo manj truda, z lahkoto dosežajo uspehe. Otroci naj dosežajo uspeh, primeren njihovim sposobnostim, izrazi se lahko tudi drugače, ne le preko šolskih dosežkov. (Juhant in Levč, 2011)

Avtorica Delfinje vzgoje piše, da je leta 2010 74 % vseh južnokorejskih otrok imelo poleg šole še plačljivega tutorja za dodatne ure, nekateri pozno v noč ali vso noč (nekateri starši so otrokom celo odnesli postelje iz sob, da ne bi spali). Glede na to, da je na testih PISA ta država v samem vrhu, pa se je treba vprašati po kakšni ceni; otroci so depresivni, izčrpani, nesrečni, potrti. Po drugi strani avtorica navaja primere, ko uspešna podjetja več ne sprašujejo po uspehu v spričevalu ali pri izpitih in raznih testih, temveč jih zanimajo druge kompetence: ustvarjalnost, sodelovanje, skupinsko in inovativno reševanje problemov ipd. Pomen individualnega intervjuja je v ospredju; takrat ugotavljajo tudi kandidatovo sočutje, ustvarjalnost, etičnost in iznajdljivost. (Kang Shimi, 2017)

2.2.12 OBŠOLSKE DEJAVNOSTI

Otroci so velikokrat prisiljeni obiskovati obšolske dejavnosti, ki jih ne marajo. Starši pa so pri tem prepričani, da jim bo to pomagalo v prihodnosti. Prepričani so tudi, da so njihovi otroci geniji, ki morajo razvijati svoje talente, zato so otroci pogosto pod stresom zaradi prevelikih pričakovanj. (Duša Draž, 2010)

Ni treba, da otroci obiskujejo celo vrsto interesnih dejavnosti, tudi generacije pred nami so uspešne na različnih področjih, pa niso obiskovali dejavnosti skozi vse popoldneve. Otroci pri športu veliko pridobijo, sploh pri kolektivnem športu se naučijo pripadnosti, odgovornosti, sodelovanja, vztrajnosti, zato kazen prepovedi treninga ni primerna (recimo, da se je cel klub trudil na treningih, potem pa imam en prepoved na tekmo, vsa ekipa pa čuti posledice). Otrok naj šport vzame resno in naj se nauči organizirati svoj čas tako, da bo lahko hodil redno na treninge. Nekateri starši pa otrokom priskutijo treninge, saj so ves čas osredotočeni na uspehe in rezultate. Otrok je tako na tekmi pod pritiskom, ali bo razočaral starše, v tem primeru je šport negativen. Kadar otrok naredi napako in se starši zadovoljijo s tem, da se opraviči, čeprav otroku ni žal, takrat ta pristop nima učinka. Gre zgolj za besede. Šport naj pomeni zadovoljstvo in ne stres ob porazu in iskanje krivca. (Juhant in Levč, 2011)

Pomen obšolskih dejavnosti se kaže tudi na naslednjem primeru: v zgodbi o Dejanu Žorž govori o najstniški dobi, ko začne otrok odraščati in želi več prostosti, ni pa pripravljen sprejeti odgovornosti odraslega. Dejan je, misleč da bo bolj odrasel, če se bo nehal ukvarjati z njegovimi obšolskimi dejavnostmi, pustil košarko, a sta ga zato starša še bolj obravnavala kot nezrelega. Da so prišli do rešitve, se je moral odločiti med tem, kar on zares hoče in tem, kar hočejo njegovi starši. (Žorž, 2005)

Kadar starši kopičijo dejavnosti, so zaščitniški in tekmovalni, se s tem pravzaprav odzivajo na strah in otrokom preprečujejo, da bi sami presojali in naredili tudi kakšno napako. Natrpanost urnikov pomeni beg pred zahtevami sodobne vzgoje 21. stoletja. Nekateri starši menijo, da bi morali ves čas načrtovati uspehe njihovih otrok in izražajo željo, da bi jim ves čas šlo še bolj na katerem področju (otrok recimo doživi uspeh, starši pa ga spodbudijo k še več treninga). Tudi če imajo nekateri otroci izjemne uspehe v obšolskih dejavnostih, ni nujno, da imajo socialne spretnosti, sočutje sposobnost za spoprijemanje s težavami in ustvarjalno reševanje problemov, kar avtorica vidi kot kompetence, ki jih otroci v tem stoletju potrebujejo, če želijo odraščati v svetu prihodnosti. (Kang Shimi, 2017).

2.2.13 PROSTI ČAS

Dan je za vse ljudi po trajanju enako dolg, vendar ga dojemamo zelo različno.

Otroci se morajo naučiti, kako ravnati s časom (ko gredo prepozno spat, naj to izkusijo tako, da se zbudijo neprespani in takoj sledi pogovor o njihovem počutju in početju), kadar ne želijo vstati, naj

jih starši pustijo, da nekajkrat zaspijo, čeprav bodo sprva krivili starše za zamudo v šolo, bodo kasneje sami ugotovili, da je treba prej vstati in da se bolje počutijo naspani.

Potrebujejo tudi prosti čas ali čas brezdelja, miru in tišine, ki jim ga starši naj ne jemljejo, prav tako naj ne dopustijo, da bi njihov prosti čas, ko želijo imeti mir in čas zase, kratili otroci, saj vsi potrebujemo tak čas. »Brezmejna naklonjenost ne vzpostavlja spoštovanja do sočloveka, temveč spodbuja njegovo psihično, fizično in čustveno izkoriščanje«. (Rogge in Harris, 2000, str. 113)

Otroci imajo pol manj prostega časa, kot so ga imeli pred 30 leti, pa čeprav ga zelo potrebujejo, da se sprostijo, imajo nekaj časa zase, da razmišljajo o čemerkoli, tudi da jim je dolgčas. (Kang Shimi, 2017)

2.2.14 VREDNOTE OB VZGOJI

Če starši prenesejo svoje vrednote na otroke, bodo otroci znali ločiti med negativnimi vodji in se jim bodo znali umakniti, otroci se morajo sami naučiti znati odločati, starši ne bodo zmeraj zraven. Starši naj otrokom pustijo, da kaj naredijo sami, se zmotijo, sami popravijo napake, tako se bodo več naučili in bodo samozavestnejši. (Juhant in Levč, 2011)

V poglavju bodo predstavljene vrednote, ki spremljajo vzgojo v izbrani literaturi.

POTRPEŽLIVOST

Kadar govorimo o potrpežljivosti, si je na tem mestu težko predstavljati sebe, kaj bi šele rekli za malčke. Kadar malčki izrazijo svoje zahteve, jim je treba pokazati, zakaj morajo čakati. Primer: otrok je lačen, rad bi jedel. Mama mu pojasni, da se testenine morajo še skuhati. S tem je otrok poskusil razumeti položaj in se obenem naučil nekaj splošnega znanja. Otrokom je pa najlažje pokazati s primerom rastlin. Otrok in mati skupaj posadita rastlino. Pojav prvega lista ali sadeža je zelo vznemirljiv dogodek, ki jim da vedeti, da narave ni moč preganjati.

DELJENJE

Otroci se morajo ob prvih stikih z družino počasi privaditi deljenja in velikodušnosti. Najbolj jim to lahko pokažemo z nesebičnim darovanjem drugim in z deljenjem v družini. Če vzamemo primer navadne družine, ki si med seboj deli kopalnico, denar, igrače in avtomobil. Otrokom pa morajo biti starši vzgled, ne da celo sami niso navajeni deliti. Resnica o vzgajanju velikodušnosti je ravno ta, da jih drugi ne bi imeli za sebične. A takšnih reči ni ravno smiselno pričakovati od najmlajših, saj se še niso zmožni postaviti v kožo nekoga drugega. Najbolj pomembno od vsega pri deljenju je deliti čas in nakloniti vsaj iskren pogovor.

RESNICOLJUBNOST

Med vsemi vrednotami je najtežje naučiti prav resnicoljubnost. Večina izmed nas pozna pravljice in mite o zobni miški in treh dobrih možeh, ki nesebično raznašajo darila. A takšno pripovedovanje se lahko hitro sprevrže v najhujšo nočno moro, saj otroci lahko v dobi odraščanja to dojemajo kot obliko neiskrenosti. Otroci se pa zelo radi zlažejo, kadar vedo, da so naredili nekaj narobe in ne želijo doživljati kaznovanja. Pomagalo jim bo že, če bodo živeli v okolju, kjer bosta iskrenost in resnica nagrajeni in pohvaljeni ne glede na dejanja.

POŠTENOST

Otroci so zelo napredni glede na njihov čut poštenosti. Oni imajo v glavi, kako mora biti in kako je vse pošteno. To se odraža tudi pri igranju raznih družabnih iger. Pričakujejo, da bodo vsi igrali po pravilih. Zato so, ko doživijo nekaj nepoštenega, užaljeni in razočarani. A otroci bodo morali slej kot prej uvideti, da je življenje daleč od poštenega.

SPOŠTOVANJE

Če živite v prepričanju, da otroka učite spoštovanja, se hudo motite. Otroci niso zmožni tega. Zmožni so le dajati občutek spoštovanja in vljudnosti. Spoštovanja pa se bodo naučili po določenem času bivanja v okolju, kjer prevladujeta pozornost in prijaznost. Zato je pomembno, da jim v praksi pokažemo dejstvo, da ljudje s teboj ravnajo, kakor ti z njimi. Starši in odrasli so najpomembnejši čuvaji otrokovega zaupanja in vere vase. Za otroke je pomemben občutek, da jih boste pazili, ne glede na to, kaj se bo zgodilo in da se nikoli ne boste zarotili proti njim. Takrat se razvije občutek, ko začnejo računati na starše in da bodo odgovarjali za njihove potrebe in upoštevali njihova čustva. V tem trenutku se je razvilo otrokovo zaupanje. Če pa dodamo le še podporo, jim vzgojimo tudi vero vase. (Nolte in Harris, 2004)

SAMOSPOŠTOVANJE IN SAMOZAVEST

Samospoštovanje je naša prvina. Je eden temeljnih kamnov duševnega obstoja in se pogosto spreminja. Samozavest pa je mera, ki izraža vero v svoje sposobnosti. To sta različna koncepta, ki ju ne moremo zares primerjati, sta pa vezana, če ima človek zdravo samospoštovanje, tudi s samozavestjo nima težav. Otroci samospoštovanje izgubljajo tudi s tem, kadar jim dajemo občutek, da je z njimi nekaj narobe, mi pa mislimo, da jim dajemo občutek razumevanja in sočutja (npr. debeli otroci se nam smilijo, zato uvajamo telovadne programe, da bi jim s tem pomagali, v resnici pa jim dajemo občutek, da je z njimi nekaj narobe). Ljudje z zdravim, dobro razvitim občutkom samospoštovanja, so v sebi zadovoljni in se dobro počutijo v svoji koži. Ljudje z nizko mero samospoštovanja so ravno nasprotno nenehno negotovi, samokritični in polni občutka krivde. (Juul, 2008a)

ODGOVORNOST

Delimo jo na družbeno in osebno odgovornost. Družbena je ta, ki jo imamo drug do drugega, osebna pa je tista, ki jo imamo do svojega življenja. Ti odgovornosti se vežeta, kar pomeni, da če prevzamemo osebno odgovornost, prispevamo tudi k družbeni odgovornosti skupine, ki ji pripadamo (družina, prijatelji ...).

Otrokova odgovornost

Otroci morajo biti odgovorni za tri področja v svojem življenju, za svoje čute (kaj je okusno, kaj diši, kaj je mrzlo ...), za svoja čustva (npr. sreča, ljubezen, žalost, jeza ...) in za svoje potrebe (lakota, žeja, potreba po spancu ...), kasneje bodo odgovorni za dejavnosti, ki se jim posvečajo v prostem času, kot so šolsko delo, izbira oblačil in za versko udejstvovanje. Še ne dolgo nazaj se je pričakovalo, da otroci opravljajo opravila v znamenje hvaležnosti za vso ljubezen in vzgojo, sedaj pa se je obrnilo, in starši, namesto da bi otroke prosili, da kaj postorijo, jim samo strežejo. Tak odnos deluje nekaj časa, a ko otroci dopolnijo tri do štiri leta njihove zahteve, postanejo vse bolj nerazumne in nemogoče, zato starši padejo v nemoč. (Juul, 2008a)

Odgovornosti kot predmeta v šoli ni, starši se dogovarjajo o tem, kaj učitelji smejo in kaj ne, avtorja govorita o diktaturi staršev, otroci in starši nimajo nobene odgovornosti in neomejeno moč. Otroke je odgovornosti treba naučiti, od njih zahtevati in terjati. (Otroka se prepirata glede računalnika, mlajši doseže, da mora starejši z računalnika, sledi slaba volja, lahko bi preprosto otroka naredila urnik in se ga držala). (Juhant in Levč, 2011)

Pomembno je, da se otroci naučijo biti odgovorni. Odgovornost je pa pomembna tudi za postavljanje ciljev in sanj. Otroške sanje so dostikrat zelo obsežne. Ampak ker se nam zdi tako, jim z govorjenjem o delu zelo pomagamo, jim v bistvu omejujemo sanje, ki se lahko tudi izgubijo. Zato je pomembno, da jih na poti k sanjam le bodrimo in spodbujamo, tudi če otroci začnejo z majhnimi stvarmi (npr. z okrasitvijo božičnega drevesca). (Nolte in Harris, 2004)

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Raziskovalne metode

Raziskovalnega dela smo se lotili s pomočjo naslednjih metod:

- Pregled literature
- Primerjava literature
- Opredelitev pojmov v literaturi različnih avtorjev
- V empiričnem delu – anketa
- Analiza podatkov iz ankete

Po pregledu raznih člankov na internetu, ki so pritegnili našo pozornost, smo se lotili pregleda literature na temo vzgoja, otroštvo idr., ki so bili na voljo v šolski in občinsko knjižnici. Ko smo prebrali kar nekaj literature, smo ugotovili, da je veliko tem, ki se v literaturi ponavljajo. Te teme smo v nalogi v teoretičnem delu izpostavili, hkrati pa podali stališča o temi z vidika različnih avtorjev. Ugotovili smo, da je literatura o vzgoji večinoma napisana v obliki nasvetov ali »receptov«, hkrati pa avtorji opisujejo najpogostejše težave, ki nastanejo ob vsakdanjih medosebnih odnosih in predlagajo rešitve.

V empiričnem delu smo kolebali glede metod, na začetku smo si želeli izvesti intervjuje z učenci naše šole, saj bi po vsej verjetnosti dobili bolj izčrpne odgovore kot pri anketi, a smo ugotovili, da bi bilo to časovno zelo potratno in organizacijsko težavno, če bi želeli izvesti pogovore z veliko učenci. Zato smo se določili za anketo, saj smo menili, da bo številčnejši vzorec boljši za primerjavo rezultatov. Vprašanja smo črpali iz literature raziskovalne naloge. Odločili smo se, da bomo ankete razdelili enemu oddelku učencev iz 6. in 7. razreda, dvema oddelkoma 8. razreda in obema oddelkoma 9. razreda. Prav tako bodo učenci dobili ankete za njihove starše, kar nam bo omogočilo analizo in primerjavo odgovorov istih otrok in staršev, kar se nam zdi veliko bolj zanimivo, kar se tiče rezultatov, ki jih bomo pridobili. Anketni vprašalnik je izpolnilo 116 otrok, izpolnjeno anketo pa je vrnilo 75 staršev. S pomočjo le-teh bomo tudi potrdili oz. zanikali zastavljene hipoteze. V grafih so prikazani odgovori v odstotkih.

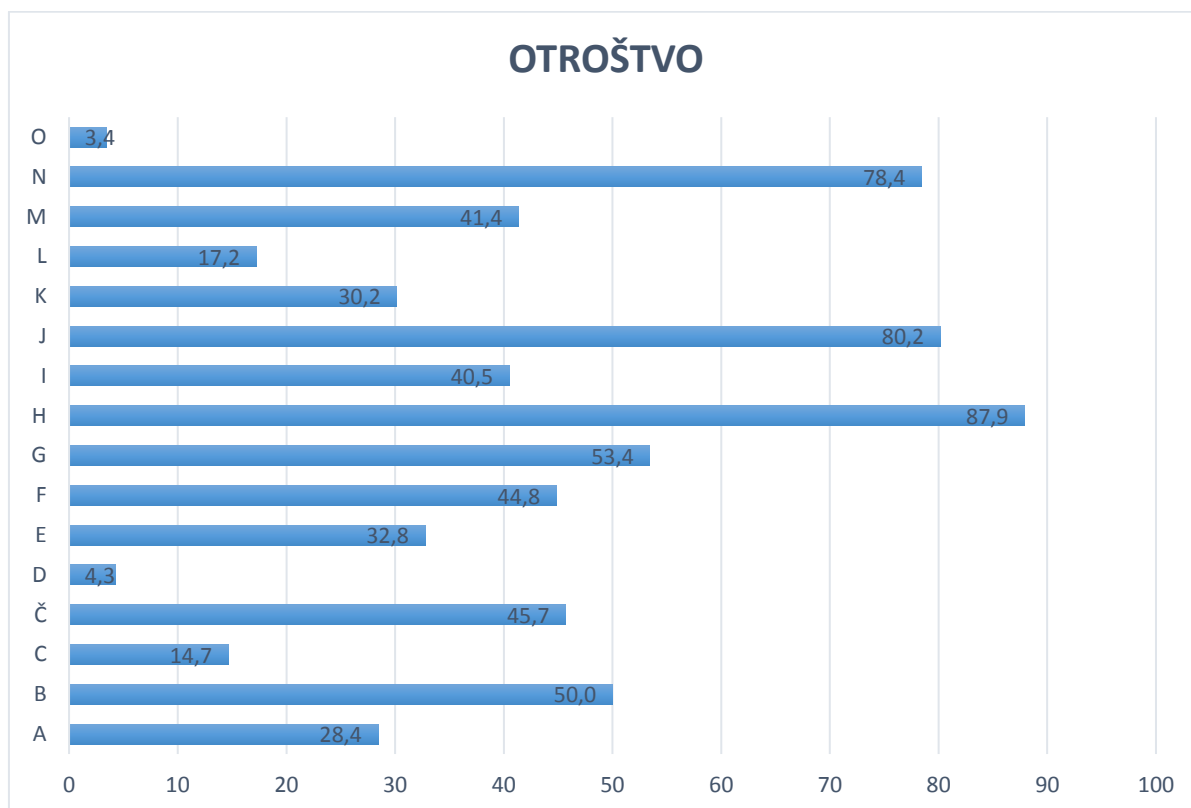
3.2 Raziskovalne hipoteze

Zastavili smo si naslednje hipoteze:

- H 1: Naši starši so preživljali otroštvo drugače, kot ga mi.
- H 2: Pogled staršev in njihovih otrok na cilje vzgoje je drugačen.
- H 3: Vloga staršev je z njihovega vidika in z vidika otrok podobna.
- H 4: Otroci se po svojih starših zgledujejo.
- H 5: Pogosto prihaja v družini do sporov, ki pa jih družine uspešno rešujejo.
- H 6: Otroci vedo, kje so njihove meje in kaj so njihove naloge.
- H 7: Učni uspeh in uspeh pri obšolskih dejavnostih je zelo pomemben tako staršem kot otrokom.
- H 8: Otroci so za ubogljivost nagrajeni, za neupoštevanje pravil pa kaznovani.
- H 9: Staršem in otrokom so pomembne iste vrednote.

3.3 Analiza rezultatov anket

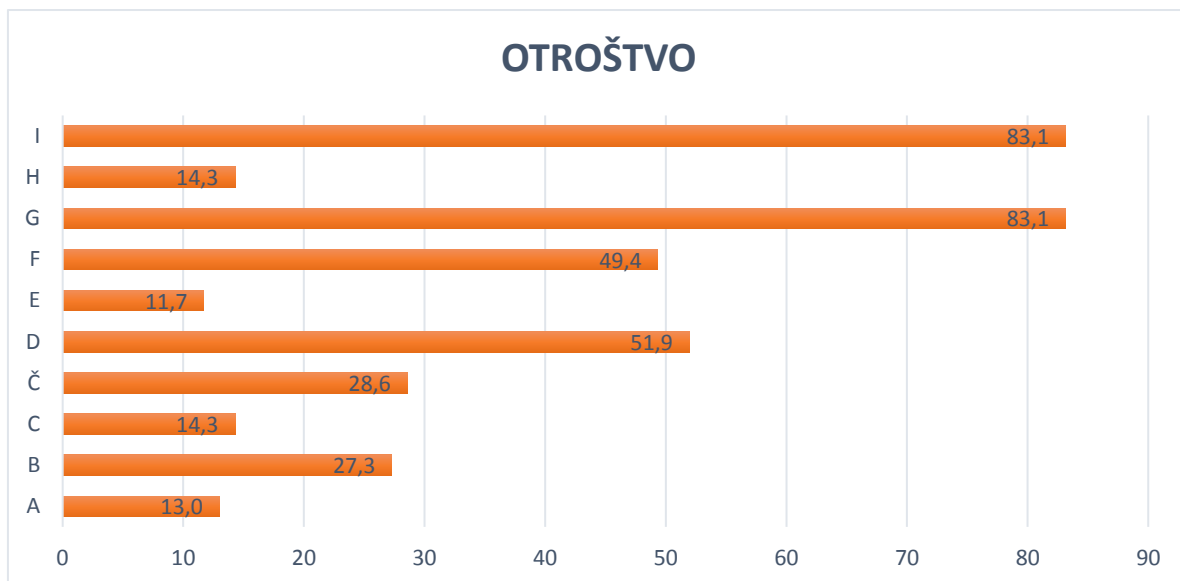
1. OTROŠTVO

Graf 1: Prikaz odgovorov učencev

Izbirali so med naslednjimi odgovori:

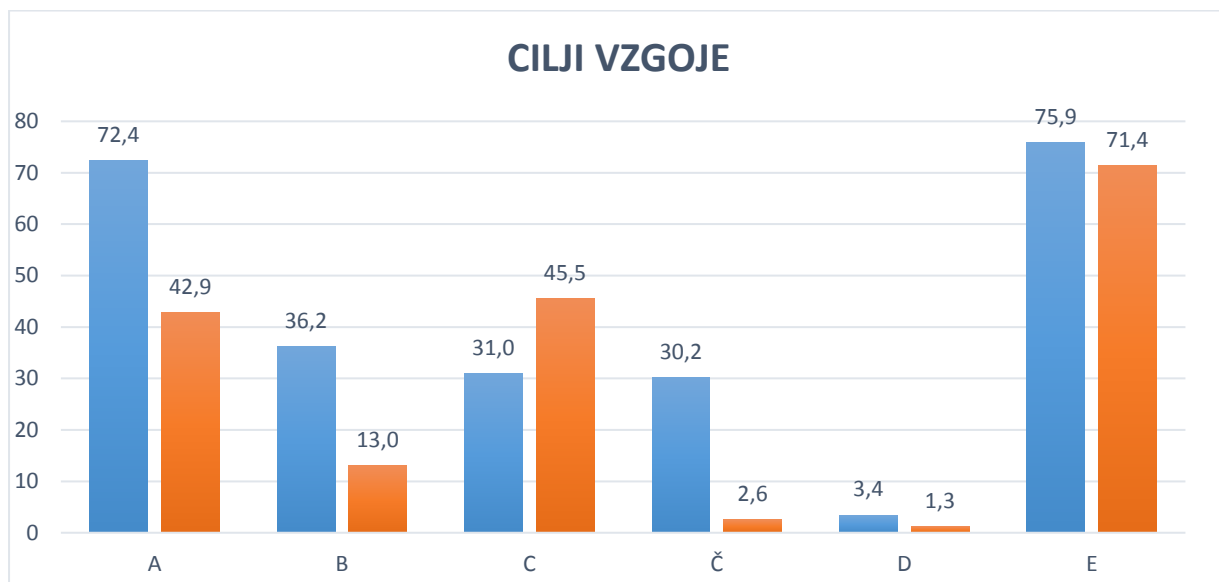
- A) Otroštvo je bilo nekdaj krajše/trajalo je manj časa.
- B) V preteklosti so morali prej odrasti.
- C) Vodilno vlogo pri vzgoji ima oče.
- Č) Vodilno vlogo pri vzgoji ima mama.
- D) Moji starši nimajo toliko časa za zame, kot so ga njihovi imeli za njih.
- E) Otroci (bratje, sestre) smo velikokrat ljubosumni drug na drugega.
- F) Danes smo otroci veliko bolj obremenjeni, kot so bili naši starši (šola, domača opravila itd.).
- G) Danes smo bolj pod pritiskom, kot so bili naši starši, saj se od nas pričakuje, da smo uspešni.
- H) Danes imamo veliko več materialnih sredstev, kot so jih imeli naši starši; tudi več igrač.
- I) Danes imamo več prostega časa, kot so ga imeli naši starši.
- J) Naši starši so morali več pomagati pri delu doma.
- K) Za naše njihovi starši niso tako skrbeli.
- L) Našim staršem so njihovi starši več dovolili, kot danes starši dovolijo nam.
- M) Danes imamo otroci več časa za igro.
- N) Svoje otroštvo bom imel/-a v lepem spominu.
- O) Drugo:

Graf 2: Prikaz odgovorov staršev

A) Otroštvo je bilo nekdanj krajše/trajalo je manj časa.	F) V času našega otroštva je bilo veliko več prepovedi, kot jih poznajo današnji otroci.
B) Prej smo morali odrasti.	G) Imeli smo veliko manj materialnih sredstev kot današnji otroci; tudi manj igrač.
C) Vodilno vlogo pri vzgoji je imel oče.	H) Ko smo bili mi otroci, so nas grobo kaznovali za naše napake.
Č) Vodilno vlogo pri vzgoji je imela mama.	I) Na otroštvo imam lep spomin.
D) Naši starši niso imeli toliko časa za nas.	
E) Otroci (bratje, sestre) smo bili velikokrat ljubosumni drug na drugega.	

Skoraj tretjina otrok meni, da so imeli njihovi starši krajše otroštvo, čeprav tako meni le 13 % staršev. Polovica otrok meni tudi, da so morali njihovi starši prej odrasti, tako meni 28 % staršev. Enako nizek odstotek staršev in otrok (14 %) je kot vodilnega pri vzgoji izbralo očeta. 46 % otrok je kot vodilno pri vzgoji izpostavilo mater, tako jih je le 29 % staršev, vprašamo se lahko, kje je potemtakem ostali delež vodilnih pri vzgoji oz. kdo je, če ne mati ali oče. Največ otrok (88 %) je odgovorilo, da imajo veliko več materialnih sredstev, kot so jih imeli njihovi starši. Zelo malo učencev meni, da imajo njihovi starši zanje premalo časa oz. manj, kot so ga stari starši imeli za njihove starše, medtem ko kar polovica staršev meni, da njihovi starši niso imeli toliko časa za njih. Tukaj se vidi razlika pri doživetju časa, posvečenega otrokom pri odraščanju generacije staršev in današnjih otrok. Velika večina otrok tudi meni, da so njihovi starši morali več pomagati doma, kot morajo sami. Skoraj polovica staršev meni, da so kot otroci imeli veliko več prepovedi, kot jih imajo današnji otroci. Vseeno pa skoraj polovica otrok meni, da so bolj obremenjeni, kot so bili njihovi starši. Malo več kot polovica otrok se čuti pod pritiskom zaradi uspeha in manj kot pol jih meni, da imajo dovolj časa za igro. Zanimivo je, da je le dobra desetina staršev odgovorila, da je obstajala ljubosumnost med brati in sestrami. Veliko več ljubosumnja med brati in sestrami občutijo današnji otroci kot njihovi starši. Današnji otroci vidijo mame kot bolj odločilne pri vzgoji kot očete (skoraj polovica), medtem ko le četrta odgovorov staršev kaže na vodilno vlogo mater pri vzgoji, kar kaže, da pomen mater pri vzgoji narašča. 14 % staršev pravi, da so bili grobo kaznovani, ko so bili otroci. 30 % otrok meni, da za njihove starše niso tako dobro skrbeli, kot njihovi skrbijo zanje in samo 17 % jih meni, da so njihovim staršem dovolili več, kot je dovoljeno njim. Razvidno je, da otroci menijo, da je bilo otroštvo njihovih staršev težje, kot je njihovo, čeprav čutijo bremena in pritiska. Velika večina staršev in otrok meni, da bodo imeli na otroštvo lep spomin.

Graf 3: Prikaz odgovorov učencev in staršev

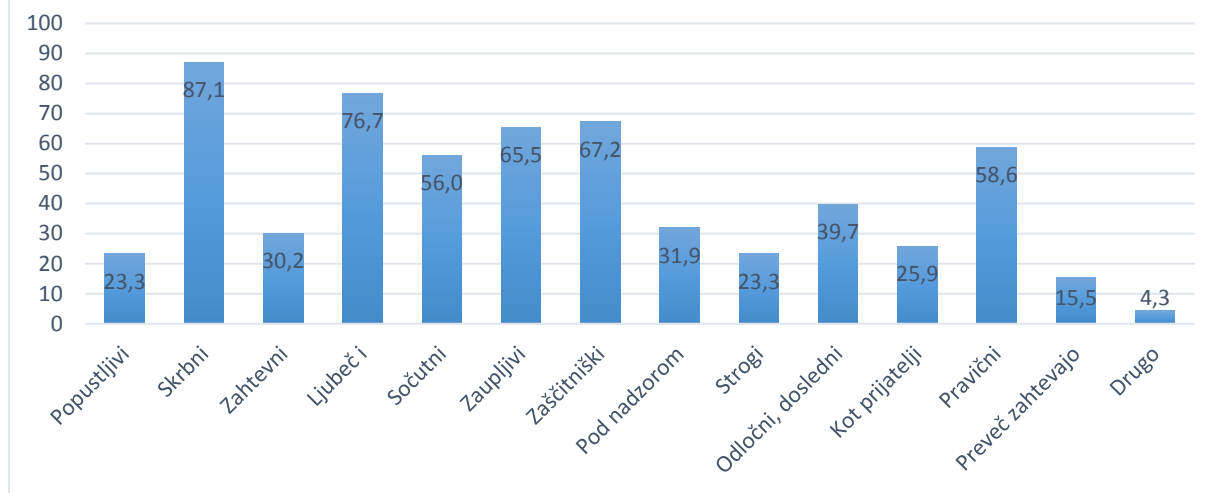
Odgovori, ki so jih lahko izbirali:

- A) Nas, otroke, pripraviti na prihodnost.
 B) Da starši poskrbijo za nas, dokler ne odrastemo.
 C) Da nam starši zagotovijo čim lepše otroštvo.
 Č) Da nas naučijo, da jih ubogamo.
 D) Drugo: _____
 E) Da nam pomagajo odrasti v odgovorne in samostojne posameznike.

Največjo podobnost glede ciljev vzgoje pri otrocih in njihovih starših vidimo pri odgovoru, da največ obojih meni, da je glavni cilj, da otroci odrastejo v odgovorne in samostojne posameznike. Opazna razlika je pri odgovoru A, ki pravi, da je cilj vzgoje pripraviti otroka na prihodnost, kar 73 % otrok meni, da je temu tako, medtem ko se manj kot polovica staršev strinja s to izjavo. Le en starš meni, da naj bi se otrok podredil nekemu zunanjemu idealu kot cilj vzgoje. Pod drugo so otroci navedli, da je cilj vzgoje, da otroke naučijo, kakšno je življenje odrasle osebe, da se znajo v javnosti obnašati in da je cilj vzgoje, da starši otroku kaj kupijo. Velika razlika med odgovori staršev in otrok je v odgovoru, ki pravi, da se morajo otroci podrediti in močnejše ubogati, saj kar 30 % otrok meni tako, a le 3 % staršev. Skoraj polovica staršev meni, da je cilj vzgoje zagotoviti otroku čim lepše otroštvo, tako pa meni le 31 % otrok, pričakovali bi obratno, torej da otroci pričakujejo od staršev, da jim bodo zagotovili čim lepše otroštvo. 36 % otrok meni, da je naloga staršev, da poskrbijo zanje, dokler ne odrastejo, kot cilj vzgoje pa je ta odgovor izbralo le 13 % staršev.

3. VIDENJE STARŠA

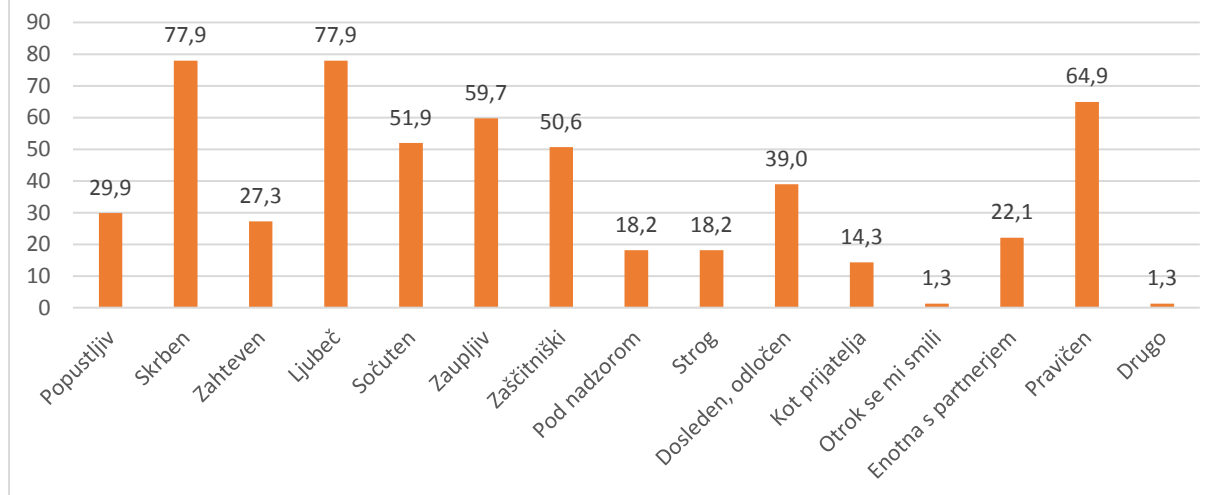
KAKŠNI SO MOJI STARŠI

Graf 4: Prikaz odgovorov učencev, kakšne vidijo svoje starše

Kar 87 % otrok vidi svoje starše kot skrbne, več kot tri četrtine jih je odgovorilo, da so njihovi starši ljubeči. Okrog 60 % vprašanih vidi starše kot sočutne, zaupljive, zaščitniške in pravične. Zelo malo otrok meni, da starši preveč zahtevajo od njih, četrtnina vprašanih vidi starše kot popustljive, stroge ali kot prijatelje. 30 % otrok meni, da so njihovi starši zahtevni. Tretjina jih meni, da jih imajo starši radi pod nadzorom, in 40 % jih meni, da so njihovi starši trdni, dosledni in odločni.

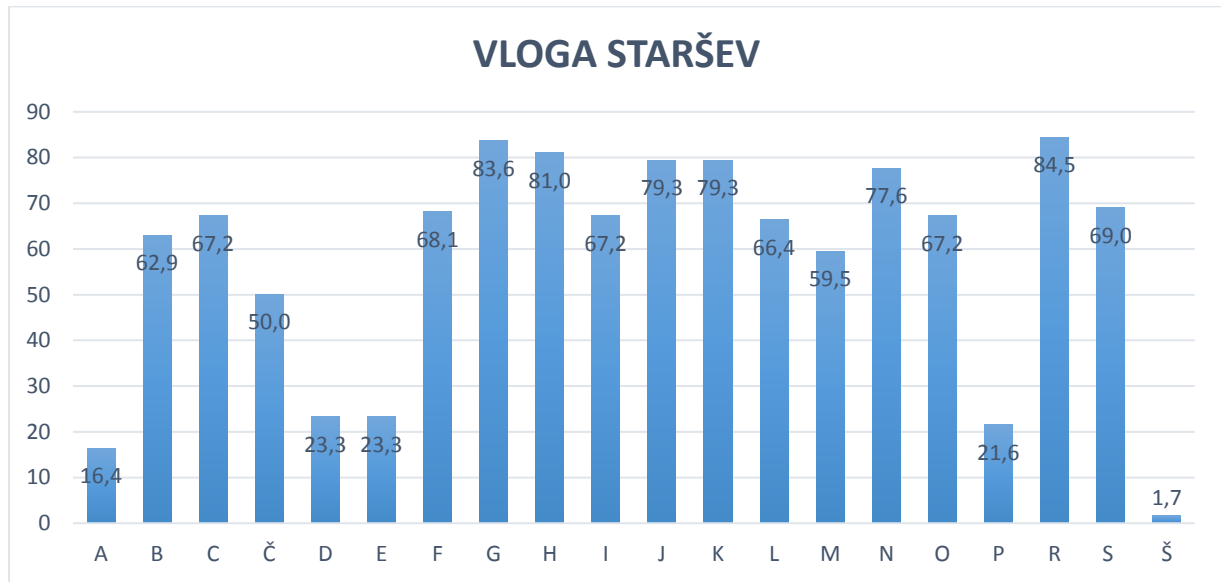
JAZ KOT STARŠ

Graf 5: Prikaz odgovorov staršev, kako vidijo sebe kot starša

Največ staršev vidi sebe kot skrbne in ljubeče, kar je bil večinski odgovor tudi pri otrocih. Slaba petina staršev meni, da so strogi in da imajo svoje otroke radi pod nadzorom, kjer vidimo razliko med odgovori, saj več otrok meni, da jih želijo imeti starši pod nadzorom, glede strogosti pa so odgovori podobni. Okrog polovica staršev se vidi sočutne, zaupljive in zaščitniške, kjer je vidna velika podobnost z odgovori otrok, celo več otrok vidi starše take. Enemu staršu se otrok smili. Tudi glede popustljivosti so odgovori podobni, 20 % otrok in 30 % staršev je odgovorilo, da so starši popustljivi. Malenkost več (3 %) otrok vidi starše kot zahtevne, kot se pa ti vidijo same. Da je starš dosleden, trden in odločen, je bil odgovor pri obojih v enakem deležu (39 %). 14 % staršev vidi svoj odnos z otrokom, kot da sta prijatelja, in več kot četrtnina vprašanih otrok. 22 % staršev je odgovorilo, da sta s partnerjem enotna glede vzgoje. 65 % staršev meni, da so pravični in več kot polovica otrok, kar pomeni, da so starši veliko manj gotovi glede pravičnega ravnanja do otrok, kot vidijo otroci njihovo ravnanje; manjši delež otrok (59 %) meni, da so starši pravični. Le polovica staršev meni, da so zaščitniški, kar lahko mogoče povežemo s tem, da želijo starši samostojne otroke, preveč zaščitniški odnos bi pa lahko ta cilj oviral. Odgovori, ki so dopuščali drugo, niso bili smiselni.

4. VLOGA STARŠEV

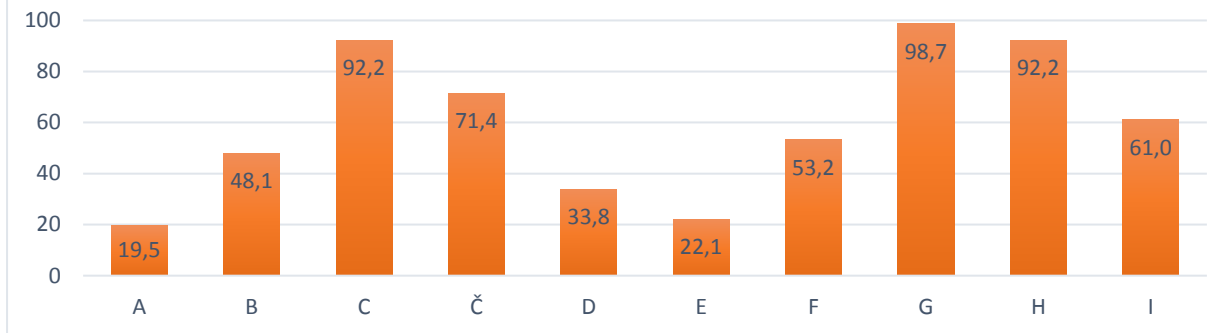
Graf 6: Kako gledajo na vlogo staršev otroci

Otroci so izbirali med naslednjimi odgovori:

A) Da odločajo življenju v družini.	B) Da skrbijo za otrokove potrebe.
C) Da so mi zgled.	Č) Da mi postavijo meje.
D) Da so avtoriteta, ki jo upoštevam.	E) Da me nadzirajo.
F) Da me zaščitijo (pred nevarnostmi, slabo družbo in razočaranji ...)	
G) Da me naučijo samostojnosti.	H) Da me naučijo odgovornosti.
I) Da me naučijo o vrednotah v življenju.	J) Da me imajo radi in mi to pokažejo.
K) Da mi zaupajo.	L) Da so potrpežljivi.
M) Da upoštevajo moje mnenje in sem soudeležen/-a pri odločanju.	
N) Da me razumejo.	O) Da spoštujejo mojo zasebnost.
P) Da mi dajo mir.	R) Da mi stojijo ob strani.
S) Da si vzamejo čas zame.	Š) Drugo:

Več kot 80 % otrok meni, da je vloga staršev, da jih naučijo samostojnosti in odgovornosti ter da jim stojijo ob strani (85 %). Skoraj 80 % otrok meni, da je vloga staršev, da jih imajo radi in to tudi pokažejo, da jim zaupajo in da jih razumejo. Med 60 % in 70 % otrok meni, da je vloga staršev, da skrbijo za njihove potrebe, da so zgled, da jih zaščitijo (68 % otrok in le polovica staršev), da jih naučijo o vrednotah, da so potrpežljivi, da spoštujejo njihovo zasebnost ter da si vzamejo čas zanje. Skoraj 60 % otrok želi, da starši upoštevajo njihovo mnenje in da so lahko soudeleženi pri odločanju, polovica pa jih želi, da jim starši postavijo meje. 23 % jih meni, da morajo biti starši avtoriteta, ki jo otrok upošteva, in da jih nadzirajo, hkrati pa jih prav toliko pričakuje, da jim dajo starši mir. 16 % otrok vidi vlogo staršev v odločanju o življenju v družini.

VLOGA STARŠEV

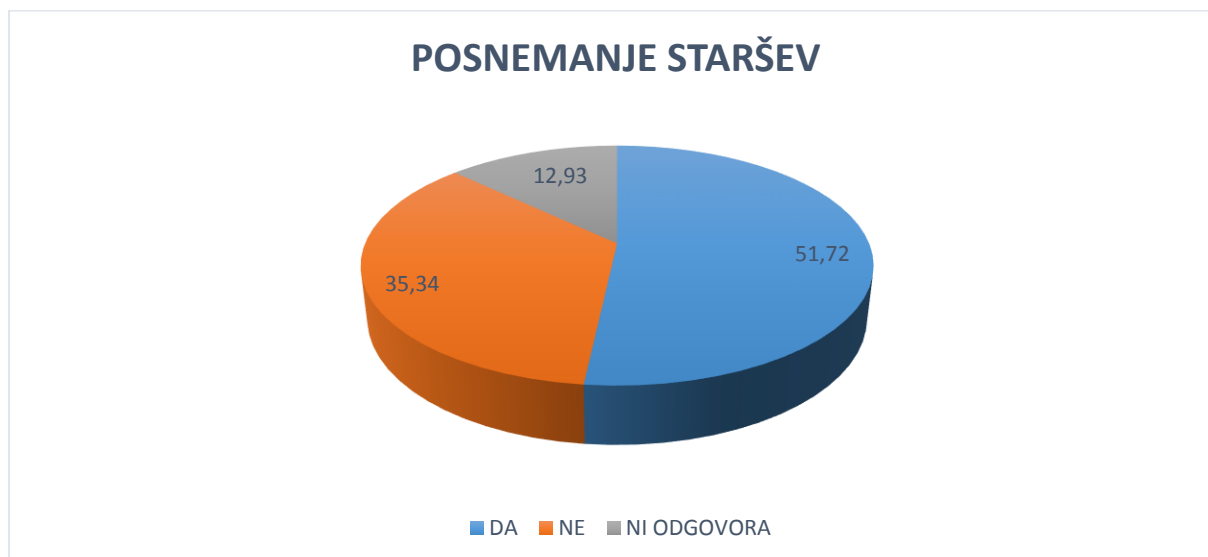

Graf 7: Vloga staršev po njihovem mnenju

Starši so izbirali med naslednjimi odgovori:

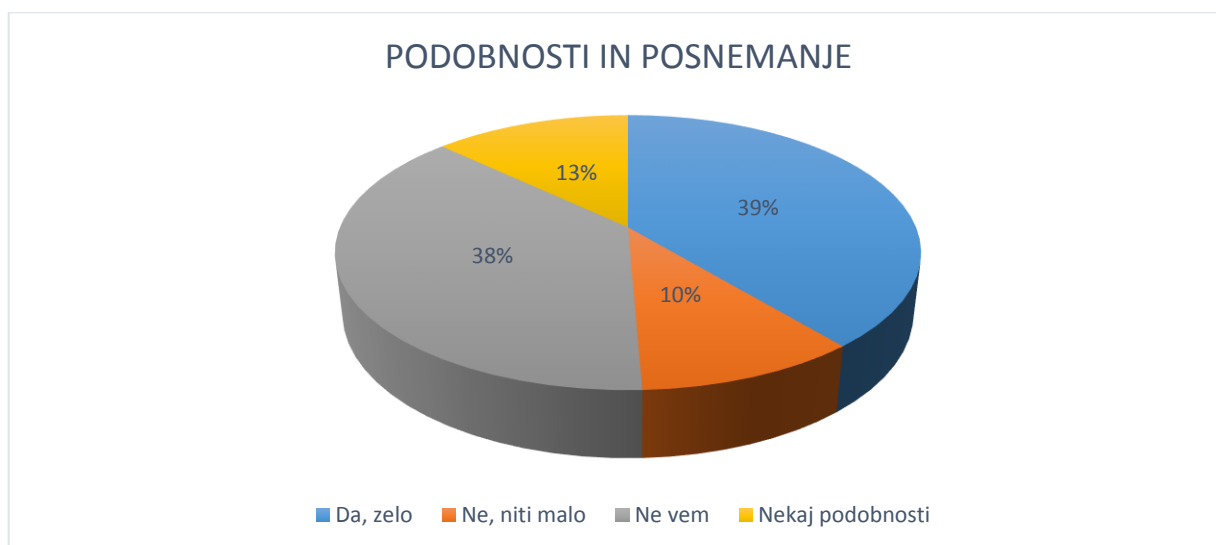
- A) Odločajo o življenju v družini.
- B) Skrbijo za potrebe svojega otroka.
- C) So zgled svojemu otroku.
- Č) Otroku postavijo meje.
- D) So avtoriteta.
- E) Otroka nadzirajo.
- F) Otroka zaščitijo (pred nevarnostmi, slabo družbo, razočaranji ...)
- G) Otroka naučijo biti samostojni.
- H) Otroka naučijo odgovornosti.
- I) Prenesejo svoje vrednote na otroka.

Več kot 90 % staršev se vidi v naslednjih vlogah: da so zgled, da otroka naučijo samostojnosti in odgovornosti. Glede tega so odgovori podobni kot pri otrocih, le da so otroci videli vlogo staršev v največji meri še v tem, da jim stojijo ob strani. Skoraj tri četrtine staršev meni, da je njihova naloga, da postavijo otroku meje (tako je odgovorila polovica otrok). 60 % staršev meni, da je njihova naloga prenesti svoje vrednote na otroka, tako je menilo 67 % otrok. Polovica staršev meni, da je njihova vloga, da skrbijo za potrebe svojega otroka in da ga zaščitijo. Petina staršev meni, da je njihova vloga, da odločajo o življenju v družini in da otroka nadzirajo; zelo podoben delež otrok meni enako. 34 % staršev meni, da morajo biti avtoriteta. Vloge staršev, z vidika obojih, da odločajo o življenju v družini, ali da so avtoriteta in da nadzirajo svoje otroke, niso tako pomembne. Starši v večji meri (92 %) menijo, da so otrokom zgled oz. da naj bi bila to njihova vloga (otroci 67 %).

Graf 8: V čem bi otroci posnemali svoje starše

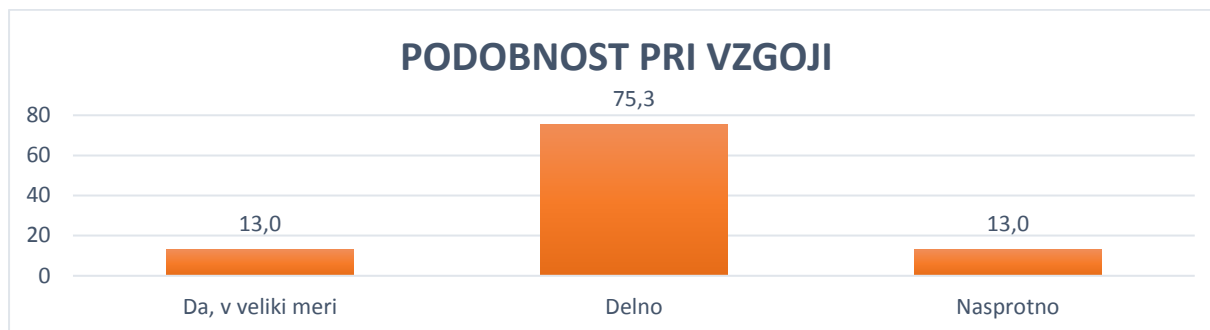
52 % otrok bi posnemalo svoje starše, in sicer v: samostojnosti, da znajo reči ne, odgovornosti, načinu razmišljanja, osebnosti, načinu življenja, delavnosti, spretnostih, vzgoji, službi, potrpežljivosti, skrbnosti, pravičnosti, odnosu do življenja, samostojnosti, postavljanju meja, kuhanju, odnosu, odločnosti, samozavesti, prijaznosti, znanju, skrbi, varčnosti, značaju, času, namenjenem otrokom, nekajenju, odločnosti, izobrazbi, poštenosti, poklicu, pogumu, karierni uspešnosti. Veliko odgovorov se je ponovilo, da bi jih posnemali predvsem v vzgoji, kar izraža zadovoljstvo in zaupanje v vzgojo svojih staršev. 2 učenca sta odgovorila, da bi posnemala svoje starše v vsem.

Graf 9: Podobnost med starši in otroci oz. otrokovo posnemanje staršev z vidika staršev

39 % staršev meni, da se otroci na nek način zgledujejo po njih, saj jih posnemajo v dejanjih, 10 % staršev ne vidi nobene podobnosti s svojimi otroki, kar 38 % jih je neopredeljenih in 13 % staršev vidi nekaj podobnosti, in sicer v naslednjih točkah: delavnosti, spoštovanju, odzivu v nekaterih situacijah, podobnem razmišljanju in uporabi istih izrazov. Velik delež neopredeljenih morda kaže na to, da starši ne opazujejo natančno ali da se z otroki ne pogovarjajo o tem, kaj otroci pri njih cenijo oz. spoštujejo.

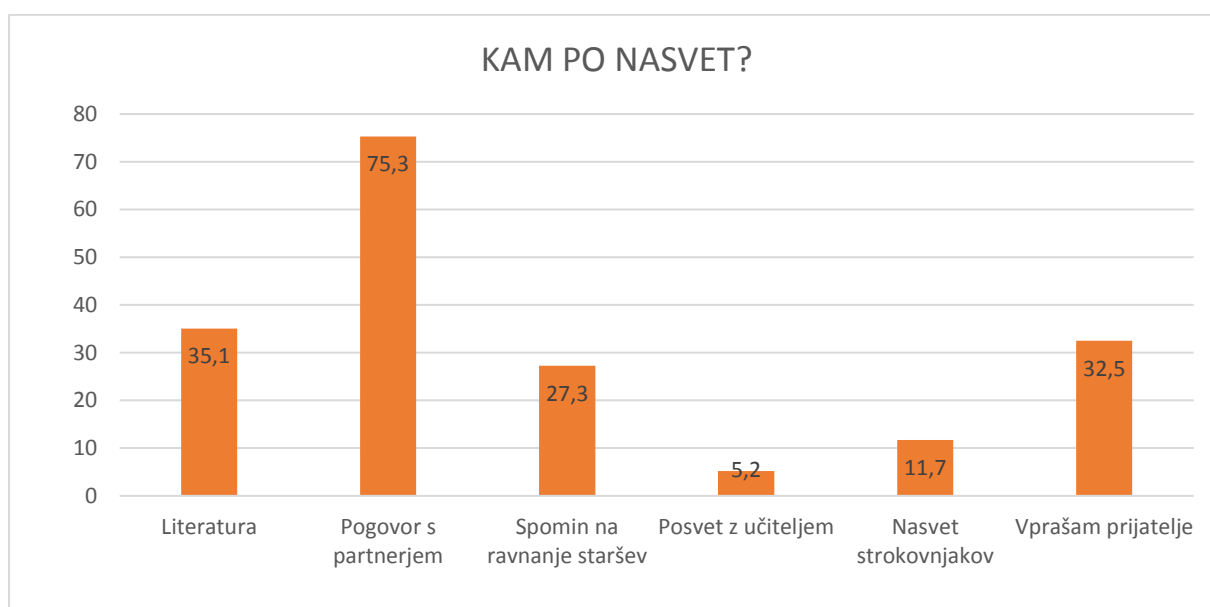
Ugotavljamo, da bi dobra polovica otrok posnemala svoje starše v njihovih dejanjih ali lastnostih, medtem kot skoraj 40 % staršev vidi veliko podobnosti pri svojem ravnanju in otrokovem, nekaj podobnosti pa 13 %, torej skupaj več kot polovica staršev (delež otrok in staršev je identičen).

Graf 10: Podobnost glede vzgoje

To vprašanje smo zastavili le staršem z namenom ugotoviti, koliko se je vzgoja spreminjala. Kar tri četrtine staršev je odgovorilo, da je vzgoja njih kot otrok in kako vzgajajo oni delno podobna. Enako število staršev pa je odgovorilo, da je vzgoja v veliki meri podobna tisti, ki so je bili deležni kot otroci in enako jih meni popolnoma nasprotno. Iz tega odgovora težko izluščimo zaključke v podobnosti pri vzgajanju dveh generacij, izvemo le, da se delno ujema, kar pomeni, da se nikakor ne v vsem, hkrati pa ne v ničemer. Sklepamo lahko, da so nekatere vzgojne metode ostale enake, kot so bile v času, ko so bili oni otroci.

7. NASVETI GLEDE VZGOJE

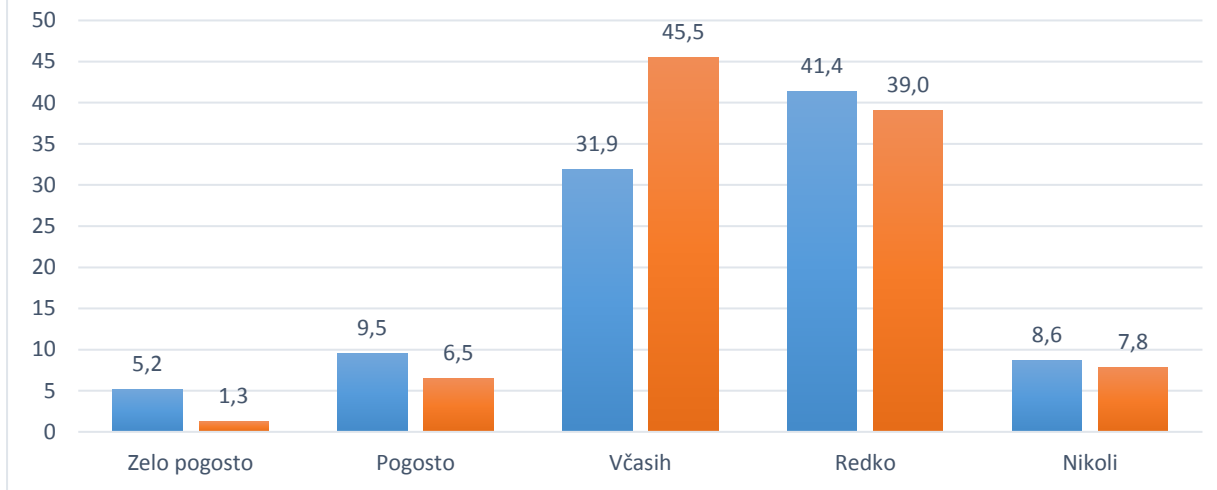
Graf 11: Kje se starši posvetujejo o dilemah pri vzgoji

Tri četrtine staršev se ob dilemah glede vzgojnih principov pogovori s partnerjem, enako število (nekaj več kot 30 %) poišče odgovore v literaturi ali vpraša prijatelje. Dobra četrtina vprašanih se spomni, kako so ravnali njihovi starši, 12 % se jih posvetuje s strokovnjakom in 5 % z učiteljem.

Iz obeh vprašanj skupaj sklepamo, da nekatere vzgojne metode ostajajo enake vsaj dve generaciji, po drugi strani le četrtina staršev ob dilemi pomisli na to, kako bi jo rešili njihovi starši.

8. SPORI

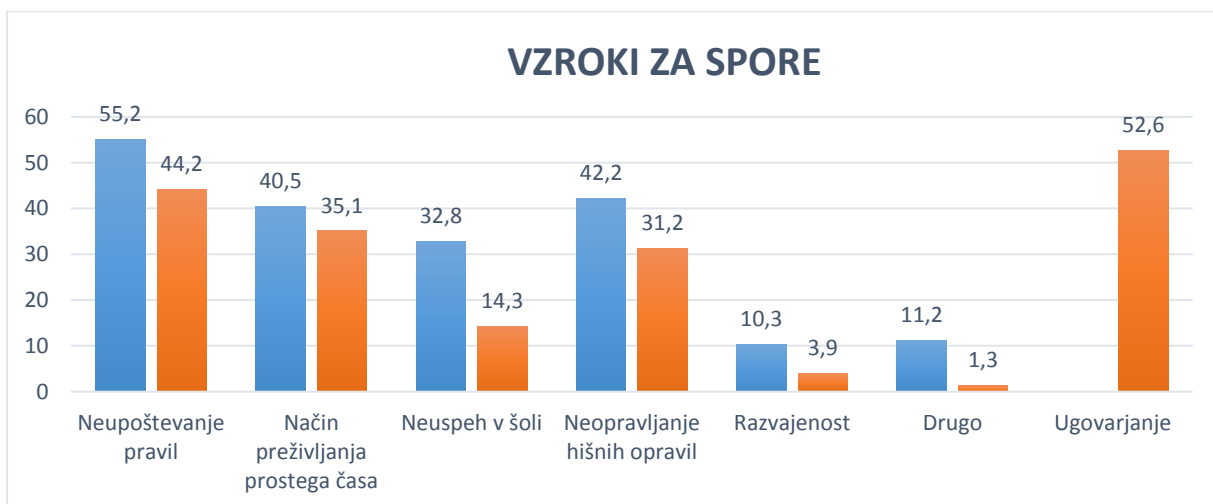
POGOSTOST SPOROV

Graf 12: Pogostost sporov

15 % otrok meni, da se s starši zelo pogosto ali pogosto sprejo, medtem kot tako meni le 8 % staršev. Skoraj polovica staršev meni, da se sprejo včasih, tako meni le 32 % otrok. Da se sprejo redko ali nikoli meni skoraj enak delež staršev in otrok. Večjo mero pogostosti sporov doživljajo torej otroci, spodbudno pa je videti, da pri obojih prevladujeta odgovora redko in včasih.

9. VZROKI ZA SPORE

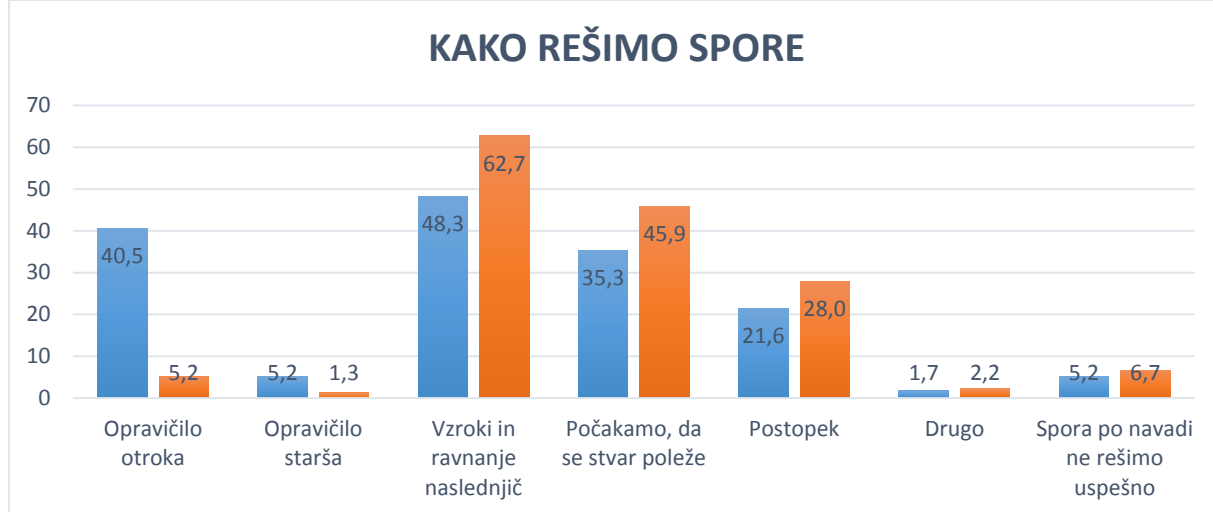

Graf 13: Vzroki za spore

Več kot polovica vprašanih otrok vidi vzrok za spore v neupoštevanju pravil, sledita neopravljanje hišnih opravil in način preživljanja prostega časa. Tretjina jih meni, da je vzrok neuspeh v šoli, 10 % razvajenost in 11 % je navedlo druge razloge: nasprotovanje staršem, kadar sestri dovolijo več, ker me ne poslušajo, kam hodim ven, kadar sem zadirčen, ne zaupajo mi, ničesar mi ne povedo, ko sem poreden, ko nimamo skupnih načrtov, brez razloga, govorjenje nazaj, ker sem len, kadar lažem, ker mora biti za starše vse perfektno.

Več kot polovica staršev vidi vzrok za spore v ugovarjanju in skoraj polovica v neupoštevanju pravil. Okrog tretjina staršev vidi razlog za spore tudi v načinu, kako otroci preživljajo prosti čas in ko ne opravijo hišnih opravil. Večjo razliko pri odgovorih je moč zaznati pri postavki neuspeh v šoli, saj tretjina otrok meni, da je to vzrok za spore in le 14 % staršev. Zanimivo je, da manj staršev (4 %) meni, da so otroci razvajeni, kot take pa se dojema 10 % otrok.

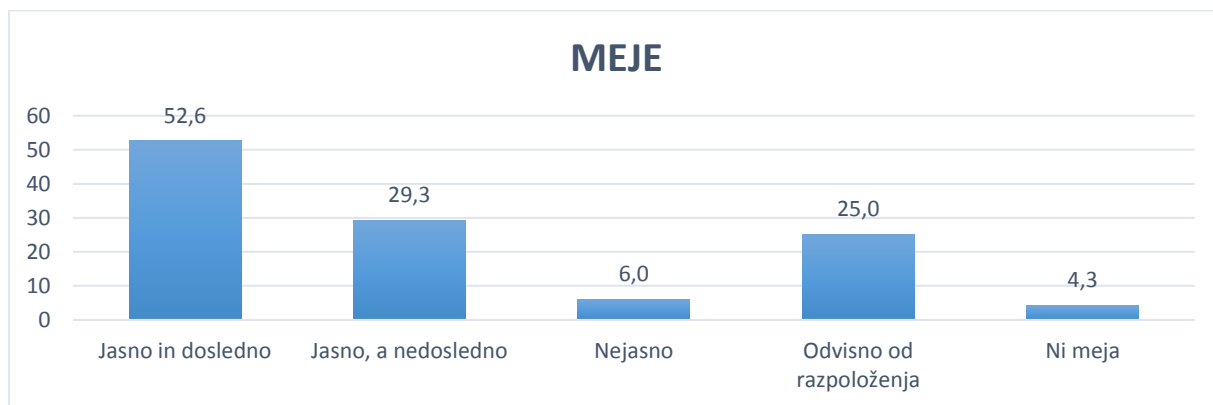
10. REŠEVANJE SPOROV

Graf 14: Način reševanja sporov

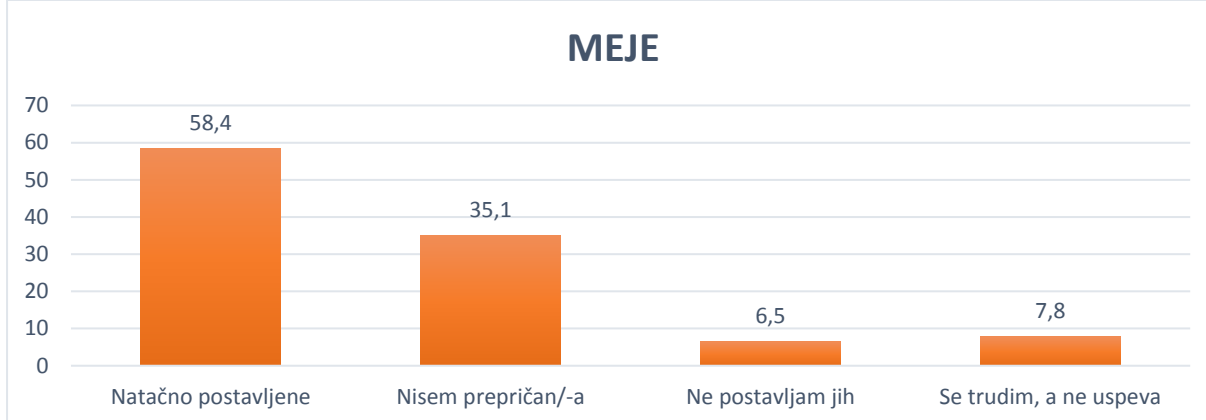
Najbolj izstopa odgovor, ki pravi, da se spor reši z opravičilom otroka; tako namreč meni 41 % otrok in le 5 % staršev. Da spora po navadi ne rešijo uspešno, jih meni podobno število staršev in otrok (takih je 5 % in 7 %). Da spor rešijo tako, da poiščejo vzroke in razmislijo, kako bodo ravnali prihodnjič, meni 63 % staršev in 48 % otrok. Skoraj polovica staršev pravi, da počakajo, da se stvar poleže, kar je zelo presenetljivo, po našem mnenju, saj bi to prej pričakovali od otrok. 28 % staršev pravi, da rešujejo spore po določenem postopku (povzeli smo ga po Roggeju) in tako pravi tudi 22 % otrok. 2 % staršev je pod drugo navedlo naslednje odgovore: kazen; dam kazen in nato hitro popustim; derem se; včasih se opravičimo boji. Slaba 2 % otrok pa je pod drugo navedlo, da ga starša okregata, on se pa opraviči oz. da je vse odvisno od tega, kaj je naredil.

11. MEJE

Graf 15: Pogled na meje

Dobra polovica otrok meni, da jim starši jasno povedo, kaj smejo in česa ne, kaj od njih pričakujejo in se tega tudi dosledno držijo. Slaba tretjina pravi, da so meje jasno zastavljene, a da starši niso dosledni, kar četrtnina jih meni, da je to odvisno od razpoloženja staršev, dobrih 4 % otrok pravi, da meja nimajo zastavljenih in 6 %, da so meje nejasne.

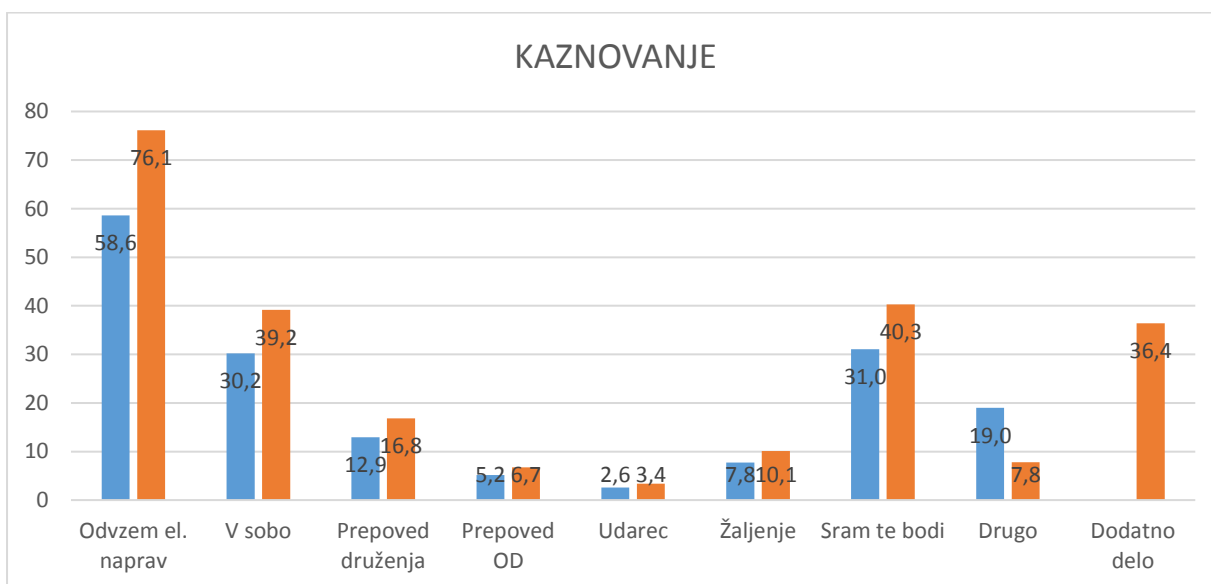
Graf 16: Pogled na meje

Dobra polovica staršev meni, da znajo meje natančno postaviti, 35 % jih glede tega ni prepričanih, skoraj 7% jih ne postavlja in 8 % se meje trudi postaviti, a priznava, da jim to po navadi ne uspe.

Glede jasnosti postavljenih meja je odgovor med starši in otroci podoben, pri skoraj polovici odgovorov obojih pa je razvidno, da ali meje sploh niso postavljene, ali so nejasno zastavljene ali pa so starši nedosledni oz. niso prepričani v pravilnost.

Zanimivo se nam zdi, da manj otrok meni, da starši ne postavljajo meja kot pa staršev, kar pomeni, da obojih na nek način menijo, da meje so pomembne. Iz grafov je mogoče sklepati, da več kot polovica obojih meni, da so meje jasno postavljene, čeprav tretjina otrok čuti, da starši pri njih nedosledno vztrajajo, prav toliko staršev pa tudi ni prepričanih o pravilnosti zastavljenih meja.

12. KAZNOVANJE

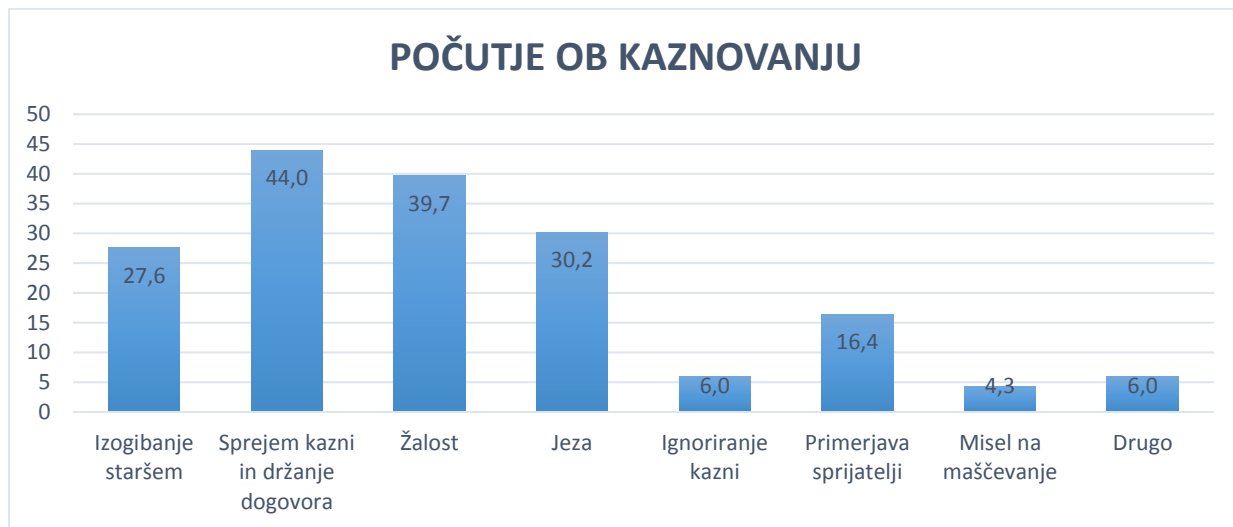
Graf 17: Kako starši kaznujejo otroke

Kot vidimo iz grafa, je najpogostejša vrsta kazni odvzem elektronskih naprav; tako so odgovorili otroci in starši. 36 % staršev otrokom naloži dodatno delo za kazen. Kot druga najpogostejša vrsta kazni je pri starših odgovor, da je otroka lahko sram in tretja, da ga pošljejo v sobo. Pri otrocih je odstotek teh dveh odgovorov podoben kot pri starših. Naslednja kazen po pogostosti je prepoved druženja s prijatelji, odgovori, da otroci ne smejo obiskovati občolskih dejavnosti ali da otroke starši žalijo oz. udarijo so v manjšini.

8 % staršev je pod drugo odgovorilo, da se z otrokom pogovorijo, da jih zgolj opozorijo in ne kaznujejo, saj nato v sekundi otrok postori vse; da mora otrok premisliti o svojem ravnanju sam, šele nato sledi pogovor v družini; sam mora ugotoviti, kaj je storil narobe; z njim se pogovorim.

Petina otrok je pod drugo odgovorila tako: kregajo me ali me napotijo pospraviti sobo; na mene se derejo; prepovejo mi treninge; pogovorijo se z mano; sploh me ne kaznujejo oz. redko (teh je največ med odgovori drugo); moram brati; dajo mi hišna opravila; z mano se pogovarjajo z glasnim tonom.

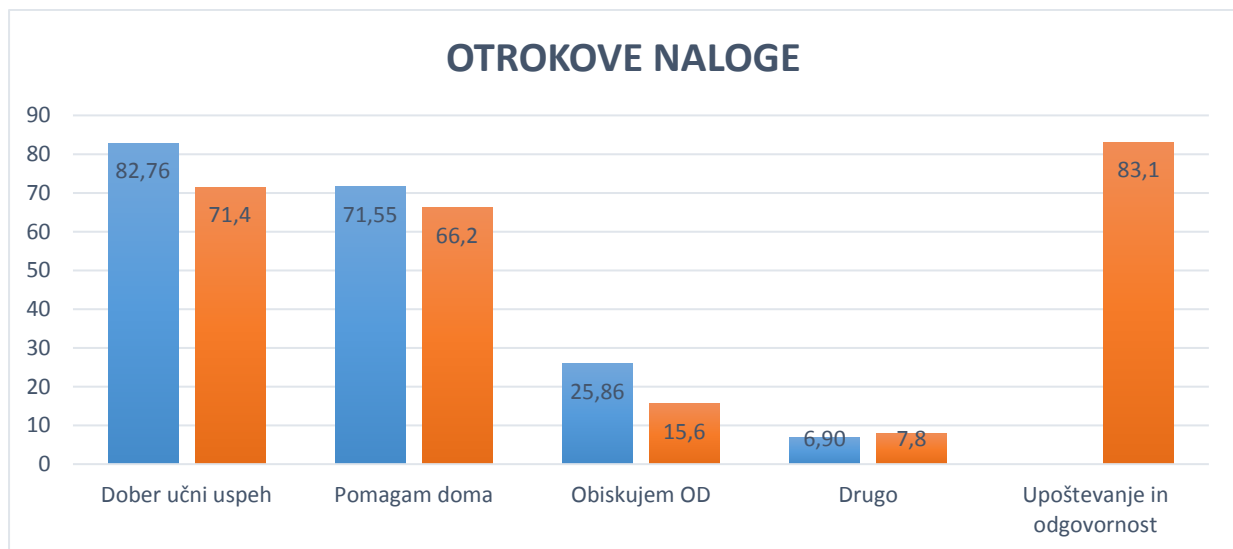
13. POČUTJE OB KAZNOVANJU

Graf 18: Počutje otrok ob prejeti kazni

Največ otrok je odgovorilo, da kazen sprejmejo in se dogovora držijo, vendar je takih vseeno manj kot polovica. 40 % otrok je žalostnih, ko so kaznovani, kar 30 % pa jeznih, skoraj prav toliko se jih staršev izogiba, kadar so kaznovani. 16 % se jih primerja s prijatelji glede načina kaznovanja, 4 % otrok pomisli na maščevanje in 6 % jih kazen ignorira. Prav toliko jih je odgovorilo še z: grem v sobo in se razjočem, nato pa pozabim; poskušam pozabiti na to in mislim na boljše čase; ne razmišljam o tem; počutim se normalno (me ne gane); s pasom me lovijo po hiši.

14. NALOGE OTROK

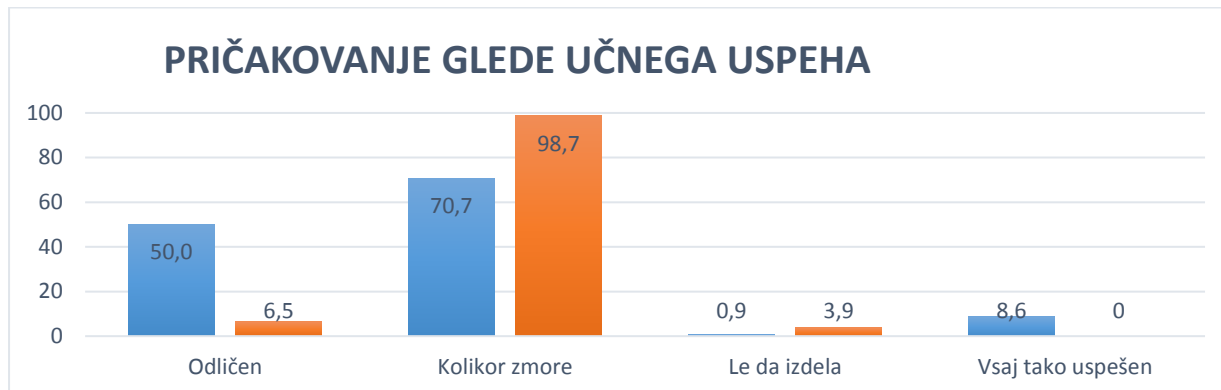
Graf 19: Naloge otrok

Največ staršev meni, da je otrokova naloga, da upoštevajo navodila in prevzemajo odgovornost za njihova dejanja. Največ (83 %) otrok meni, da je njihova naloga dosegati dober učni uspeh in pomagati pri opravilih doma (72 %). Podobno gledajo na naloge otrok tudi starši. Zanimivo je, da četrtnina otrok pravi, da je njihova naloga tudi, da obiskujejo obšolske dejavnosti, torej jih čutijo na nek način kot obvezo; tako pa meni le 16 % staršev.

Pod drugo so starši navedli naslednje odgovore: da se otrok potruži po najboljših močeh in razvija svoje potencialne; da skrbi za svoje stvari in z njimi lepo ravna, prav tako s stvarmi od drugih; da pospravlja svojo sobo; da spoštuje sebe in druge.

Otroci so pa navedli sledeče: da ne kadim; da se ne bi družila s prijatelji, za katere mi družjenja ne dovolijo; da sem pridna in da ne ugovarjam.

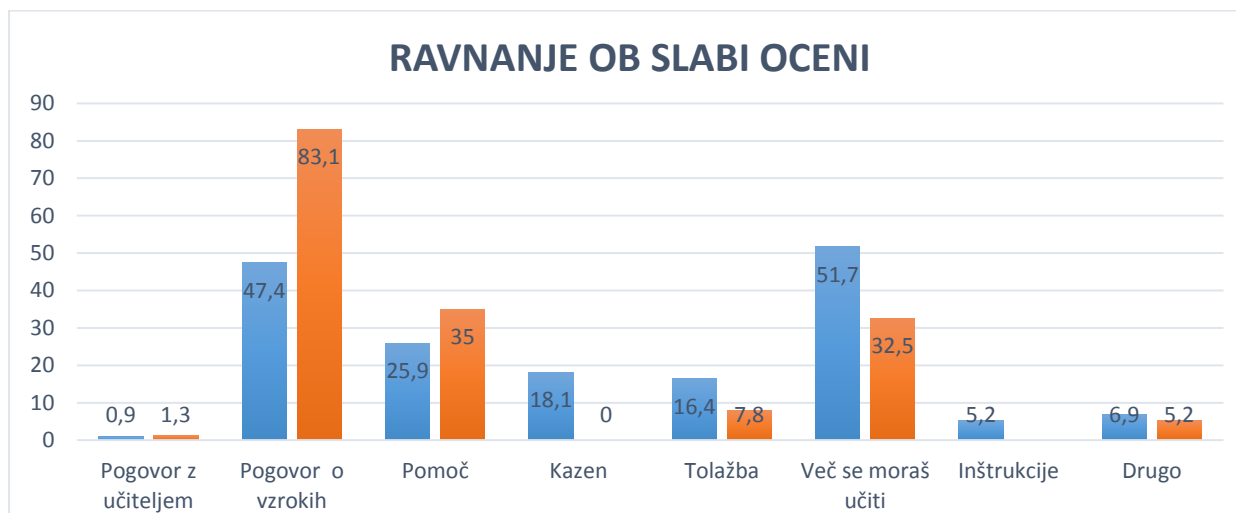
15. UČNI USPEH

Graf 20: Pričakovanja glede učnega uspeha

Točno polovica učencev odgovarja, da starši od njih pričakujejo odlični učni uspeh. Hkrati tako pravi le 7 % staršev. Razhajanje med odgovoroma lahko kaže na to, da otroci le menijo, da starši odlični uspeh pričakujejo od njih ali pa da starši ne priznajo oz. se sami ne zavedajo, da tako zahtevajo. Največ staršev, skoraj vsi, namreč trdijo, da pričakujejo takšen učni uspeh, kot ga otrok zmore, tako meni pa le 71 % otrok. 9 % otrok meni, da morajo biti vsaj tako uspešni, kot so bili njihovi starši. Zanimivo, tega odgovora pri starših ni bilo. 4 % staršem je dovolj, če otrok napreduje v naslednji razred (s tem je zadovoljnih 1 % otrok).

16. RAVNANJE OB SLABI OCENI

Graf 21: Ob slabi oceni ...

Ko otrok dobi slabo oceno, 83 % staršev pravi, da se z otroki pogovorijo o vzrokih. Tako meni le 47 % otrok, kar je velika razlika. Več kot polovica otrok pravi, da jim starši rečejo, da se morajo več učiti, tako pa pravi le tretjina staršev. 35 % staršev pravi, da otroku pomagajo pri učenju, vendar tako pravi le 26 % otrok. Skoraj petina učencev pravi, da so kaznovani, če dobijo slabo oceno, tako pa hkrati ni odgovoril noben starš, jih pa starši potolažijo (16 % vprašanih otrok), čeprav tako odgovarja le 8 % staršev. 1 % obojih je odgovorilo, da se v tem primeru pogovorijo z učitelji, 5 % otrok pravi, da jim starši plačajo instrukcije, 7 % pa pravi sledeče: dajo mi kazni, nisem še dobila slabe ocene, delajo mi slabo vest, rečejo mi, zakaj se nisem bolj potrudila, rečejo, da bi lahko bilo boljše, nič posebnega, saj vedo, da sama z oceno nisem zadovoljna in da jo bom popravila, rečejo, da bo drugič bolje, kregajo me. 5 % staršev pravi pod drugo tako: nimamo slabih ocen (v 1. osebi množine!), da ga spomni, da je za doseganje cilja oz. poklica,

ki si ga otrok želi, potrebno določeno znanje, v oporo sem mu, skupaj najdemo rešitev za naprej, kuham mulo in nato se pogovorimo, kombinacija b in c odgovora, način, kako preprečiti slabe ocene.

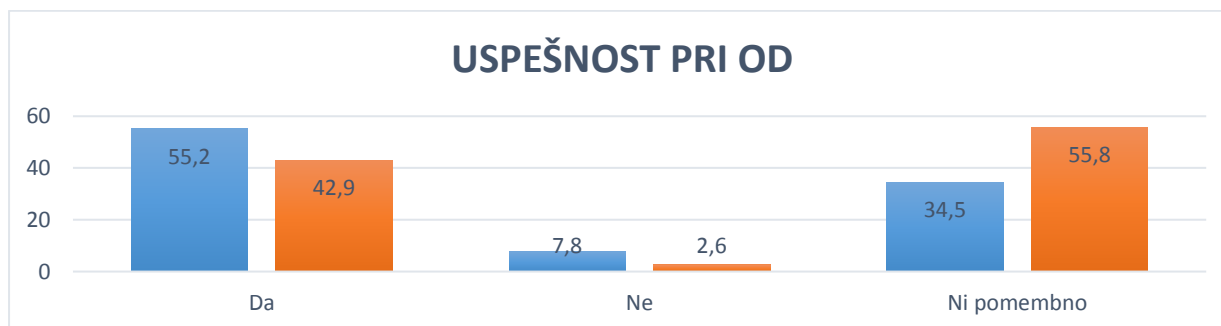
Iz odgovorov obojih je razvidno, da ne/uspeh v šoli starši in otroci doživljajo precej drugače in tudi ravnanje ob tem je pri najpogostejših odgovorih neusklajeno pri odgovorih staršev in otrok; lahko bi rekli, da to, kar starši vidijo kot pogovor o vzrokih, otroci dojemajo kot »več se moraš učiti«. In kadar starši menijo, da otroku pomagajo pri učenju, očitno otroci niso nujno tega mnenja. Kako je možno, da se starši ne »zavedajo«, da so otroka kaznovali zaradi neuspeha v šoli, ko pa skoraj petina otrok pravi, da so takrat kaznovani, pa je težko pojasniti.

17. OBŠOLSKE DEJAVNOSTI

Graf 22: Pričakovanje obiskovanja OD

70 % staršev je odgovorilo, da je obiskovanje obšolskih dejavnosti otrokova lastna odločitev, tako je odgovorilo le 57 % otrok, kar pomeni, da otroci niso toliko »svobodni« glede te odločitve, kot pravijo starši. 44 % otrok pravi, da jih obiskuje zaradi koristnosti, tako meni 34 % staršev. Zelo majhen odstotek obojih pa v njih ne vidi dobrih lastnosti oz. se jim te dejavnosti zdijo moteče.

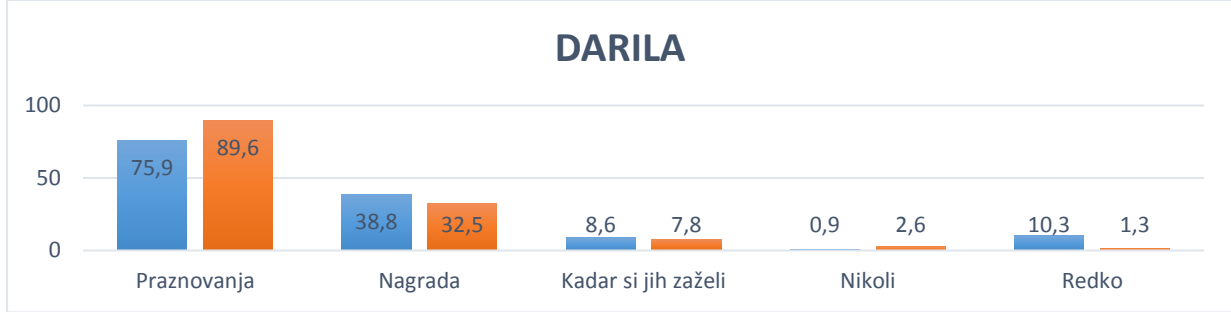

Graf 23: Pričakovanje uspešnosti pri obšolskih dejavnostih

55 % otrok je odgovorilo, da starši pričakujejo, da so v obšolskih dejavnostih uspešni. Tako pa meni le 43 % staršev. 8 % otrok pravi, da tega od njih ne pričakujejo in 35 % otrok je odgovorilo, da uspešnost pri teh dejavnostih za njihove starše ni pomembna. Večina staršev je odgovorila (56 %), da jim uspeh pri obšolskih dejavnostih ni pomemben, saj gre za otrokovo lastno odločitev in zanimanje. 3 % staršev ne pričakuje uspeha pri otrokovih obšolskih dejavnostih.

Če primerjamo obe vprašanji, ki se nanašata na obšolske dejavnosti, izstopa ugotovitev, da večina staršev meni, da so le-te lastna odločitev njihovih otrok, hkrati pa jih skoraj polovica (po otrokovih odgovorih pa več kot polovica) zahteva, da so pri teh dejavnostih uspešni. Možno je, da starši res pričakujejo uspehe tudi pri obšolskih dejavnostih ali otroci morda le občutijo tako, torej ponovno kot neke vrste pritisk.

18. DARILA

Graf 24: Kdaj darila?

Velika večina staršev (90 %) obdari otroke ob praznikih ali drugih praznovanjih. Tako je tudi odgovorilo 76 % otrok, zato pa je 39 % otrok pritrnilo, da so obdarjeni, kadar jih želijo starši nagraditi, tako pa je odgovorila le tretjina staršev. Zanimivo razhajanje je pri odgovoru, da so obdarjeni redko, saj tako meni desetina otrok in le odstotek staršev. Okrog 8 % staršev in otrok pravi, da otroci dobijo darila, kadar si jih zaželi, 3 % staršev je odgovorilo, da otroci ne dobijo darila nikoli, tako je odgovoril 1 % otrok. Ugotovili smo, da so darila tudi del nagrajevanja ne le praznovanja.

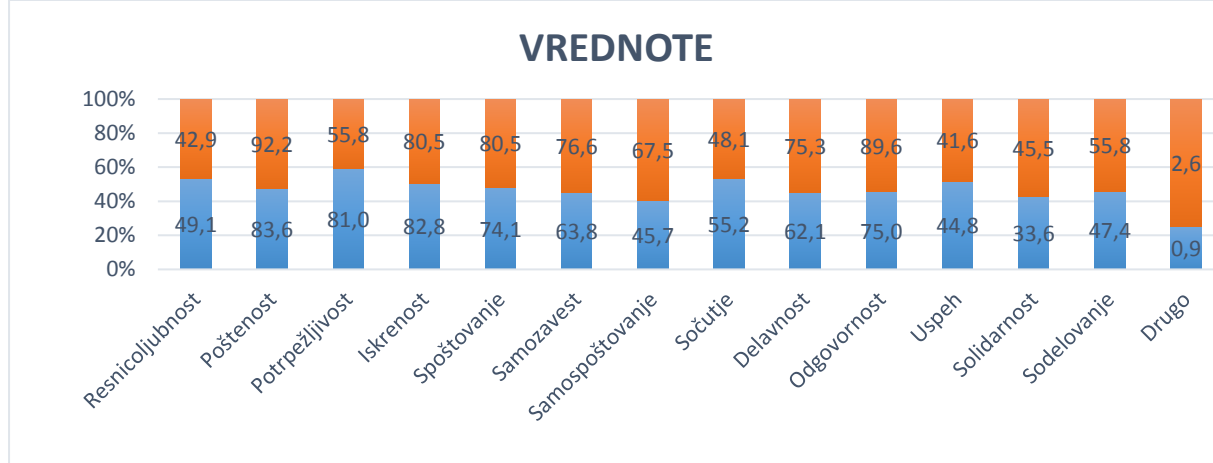
19. NAGRADE

Graf 25: Nagrajevanje

Velika večina staršev (91 %) kot način nagrajevanja pohvali svoje otroke, tako je odgovorilo dobre tri četrtine otrok, je pa kar nekaj več otrok (28 %) pritrnilo temu, da jim starši kot obliko nagrade kaj kupijo ali jim dajo denar, čeprav je tako odgovorila le desetina staršev. V primerjavi s prejšnjim vprašanjem vidimo neskladje pri odgovorih staršev, saj se vprašanje o nagrajevanju ponovi, odgovori pa razlikujejo (darilo kot oblika nagrade je v 33 % pri odgovorih staršev, pri tem vprašanju pa le 9 %). Skoraj polovica staršev pravi, da otrokom dovolijo, da počnejo, kar radi počnejo in jih veseli, kadar jih želijo nagraditi, tako je pa odgovorilo le 32 % otrok. Razlika ponovno ni zanemarljiva. Podobno število otrok in staršev pravi, da za nagrado gredo na izlet. Starši so pod drugo navedli: skupaj preživimo čas, da različno izbirajo med odgovori a, b, c in d ter da je odvisno, kaj si otrok zaželi in ali je to v njenih zmožnostih. Otroci so pod drugo navedli: nič mi ne dajo in ne rečejo; dajo mi več časa za tehnologijo; rečejo mi, da je OK in da naj se še bolj trudim; nič ne dobim; če si nekaj že res dolgo želim, mi to kupijo.

20. VREDNOTE

Graf 27: Vrednote staršev in otrok

Iz grafa je razvidno, da je za otroke in starše najpomembnejša vrednota poštenost. Pri starših je druga odgovornost, pri otrocih pa iskrenost. Ta je skupaj s spoštovanjem pri starših na tretjem mestu, potrpežljivost, ki je pri starših le v 56 % odgovorov, je pri otrocih pri 81 % odgovorov, kar lahko kaže na željo otrok, da so starši (in drugi) z njimi potrpežljivi. Je pa odgovornost pri otrocih šele na 4. mestu (pri starših je na drugem), pri starših je četrta najpomembnejša vrednota samozavest. Pri starših je na 5. mestu delavnost (pri otrocih le 62 %) , pri otrocih pa spoštovanje (pri starših že na 3. mestu). Zanimivo je, da samozavesti kot vrednote ni med prvimi petimi pri otrocih. Sočutje kot vrednota je pomembnejše pri otrocih kot pri starših, resnicoljubnost pa pri obojih pri manj kot polovici. Dve tretjini staršev meni, da je spoštovati sebe vrednota, tako meni le 46 % otrok. Manj kot polovica obojih vidi uspeh kot vrednoto, tako tudi solidarnost, še posebej pri otrocih ni pomembna (le za tretjino je to vrednota), nekaj več kot polovica staršev vidi sodelovanje kot vrednoto in le 47 % otrok. Pod drugo so starši navedli še dobroto in kombinacijo večine od napisanih vrednot, otrok pa da vse od naštetega. Zadnje vprašanje smo zastavili zato, ker so vrednote sestavni del vzgoje in veliko povedo o tem, kaj je za posameznika pomembno. Preseneča majhen delež odgovorov o samozavesti ni samospoštovanju pri otrocih, sočutje kot pomembna lastnost za razumevanje ljudi okrog sebe je prav tako presenetljivo med manj pomembnimi vrednotami v odgovoru obojih.

V raziskovalni nalogi smo se naučili veliko novega s pomočjo literature, zanimiv je vpogled v otroštvo nekoč, ki neizogibno sili v primerjavo s tem, kako ga doživljamo danes. Pregled literature s področja vzgoje je bil zanimiv del našega raziskovanja, branje pa ne preveč zahtevno (razen posameznih člankov iz zbornika), saj je literatura večinoma zapisana v obliki priporočil za starše, podkrepjena s primeri iz izkušenj avtorjev, kar ji daje neko življenjskost oz. predstavljaljivost, ker se bralec lahko vživi v primere, jih primerja s svojimi ali s katerimi, ki so mu znani, ali pa tudi popolnoma neznani; berejo se kot zgodbe. Napotki, ki sledijo, dodatno pritegnejo pozornost, opisi učinkovitosti posameznih metod oz. ravnanj pa še bolj prispevajo k občutku zaokroženosti; kot bi brali zgodbe o življenjih posameznih ljudi.

V literaturi smo zaznali, da se posamezna poglavja pojavijo pri več avtorjih, tista smo še posebej izpostavili v teoretičnem delu, in sicer s stališč več avtorjev. Kot vodilo so nam pa služila tudi pri pripravi ankete v raziskovalnem delu naloge.

Naše ugotovitve so naslednje:

1. Otroštvo se spreminja, a ostaja lep del življenja posameznika, kot je pokazala anketa. Opaziti je predvsem to, da vloga mater pri vzgoji narašča, čas, ki ga starši preživljajo z otroki prav tako. Današnji odraščajoči otroci čutijo tudi obremenjenost in pritiske glede pričakovanj o njihovem uspehu, manj kot pol jih tudi meni, da imajo več prostega časa, kot so ga imeli njihovi starši, hkrati pa jih velika večina meni, da so njihovi starši morali več pomagati doma, kot morajo oni. Njihovi starši odgovarjajo, da imajo današnji otroci veliko manj prepovedi, kot so jih imeli oni, oboji pa so enotni, da imajo današnji odraščajoči otroci veliko več materialnih sredstev v primerjavi s prejšnjo generacijo. Opazili smo tudi naraščanje ljubosumja med brati in sestrami v primerjavi z generacijo staršev. V literaturi (Vodopivec, 2012) smo zasledili, da ima otroštvo osrednjo vlogo pri oblikovanju identitete posameznika, s tega vidika so rezultati spodbudni. Glede na rezultate anket lahko še zmeraj govorimo o otrocih kot simbolu prihodnosti (Cergol, 2012) naroda.
2. Najpomembnejši cilj vzgoje se je glede na odgovore tako staršev kot otrok pokazal, da starši pomagajo otroku odrasti v odgovornega in samostojnega posameznika.
3. Tako starši kot otroci so odgovorili, da starši ne zahtevajo preveč (razen ko gre za uspešnost), niso strogi, da so ljubeči, pretežno tudi sočutni in v 60 % odgovorov obojih nedosledni, kar je zanimiva ugotovitev, glede na to, da povsod beremo, kako pomembna je prav doslednost.
4. Vloga staršev z vidika obojih je predvsem v tem, da so otrokom zgled, da jih naučijo odgovornosti in samostojnosti, kar se ujema tudi s tem, kako vidijo cilje vzgoje. Otroci pričakujejo tudi, da jim starši stojijo ob strani, nadzor je po mnenju obojih manj pomemben.
5. Enak delež otrok in staršev (dobra polovica) priča o podobnostih oz. posnemanju v ravnanju ali drugih lastnostih staršev.
6. Vzgojne metode se spreminjajo, vendar ne vse. Manjšina staršev (četrtina) se ob vzgojnih dilemah spomni ravnanja svojih staršev. V naših anketah nismo zaznali, da bi prevladovala avtoritarna oblika vzgoje ali t. i. vzgoja s trdo palico (o kateri piše Juul za generacijo staršev).
7. Do sporov med starši in otroci prihaja včasih oz. redko, glavni razlogi so neupoštevanje pravil, ugovarjanje otrok, če ne opravijo hišnih opravil, in način, kako preživljajo prosti čas. V literaturi piše (Harris in Nolte) o pomenu iskrenega opravičila, kadar delamo napake. Rezultati naših anket kažejo, da je opravičila izreka izredno malo staršev in otrok.
8. Postavljanje meja je trd oreh: polovica staršev in otrok izpostavlja jasno določene meje, zaplete pa se pri doslednosti upoštevanja le-teh in pri nesigurnosti staršev, kako jih zastaviti. Po Juulu naj bi starši prepogosto zastavljali meje na podlagi tega, kako so jih imeli zastavljene oni kot otroci, naši rezultati pa kažejo, da manj kot tretjina staršev pomisli to, kako je bilo, ko so bili še sami otroci.
9. Kadar starši otroke kaznujejo, je najpogostejša kazen odvzem elektronskih naprav, sledijo pošiljanje otroka v sobo, besede »sram naj te bo« in dajanje dodatnega opravila za kazen. Žaljenje in udarci so kot kazni v manjšini. Glede na prebrano v literaturi se kažejo velike razlike v načinu kaznovanja otrok; telesnega kaznovanja je precej manj, kot ga je bilo v prejšnjem stoletju oz. še dlje nazaj, kazni, kot so stradanje ali zapiranje v temne prostore so za današnji čas nepredstavljive in so kaznivo dejanje. Največji delež otrok je ob prejetju kazni žalosten, a kazen sprejmejo. Takoj za žalostjo sta jeza in izogibanje staršem.

10. Otrokov naloge so po mnenju tako otrok kot staršev naslednje: dober učni uspeh, upoštevanje navodil in odgovornost, pomoč pri opravilih doma.
11. Pri pričakovanjih glede učnega uspeha odgovori staršev in otrok niso skladni; polovica otrok meni, da starši pričakujejo odličen uspeh, le-ti ne menijo tako, temveč da pričakujejo, da otrok doseže uspeh, ki ga zmore. Kadar dobi otrok slabo oceno, odgovori prav tako niso enaki. Namreč: starši menijo, da se o vzrokih za slabo oceno pogovorijo, največ otrok pa ta pogovor vidi kot opazko, da se morajo več učiti. Približno tretjina staršev otroku pri učenju tudi pomaga. Trdimo pa lahko, da je obojim uspeh v šoli zelo pomemben.
12. Tako starši kot otroci menijo, da so obšolske dejavnosti pozitivne oz. koristne, niso pa popolnoma enotni, ali jih otroci obiskujejo na podlagi lastnih odločitev, kot tudi ne, ali se od otrok pričakuje, da so pri teh dejavnostih tudi uspešni.
13. Darila so oblika nagrajevanja, ne le praznovanja. Pohvala med načini nagrajevanja prevladuje, kakor svetujejo tudi v literaturi (Nolte in Harris, Juhant in Levč).
14. Največja vrednota je tako za starše kot otroke poštenost. Potrpežljivost in sočutje sta pomembnejši vrednoti za otroke kot za starše, odgovornost pa je za starše pomembnejša kot za otroke. Samospoštovanje in sodelovanje sta vrednoti, ki so ju v večji meri izbrali starši kot otroci, medtem ko so resnicoljubnost, uspeh in solidarnost vrednote za manj kot polovico obojih, staršev in otrok.

Na podlagi ugotovljenega smo prvo hipotezo, ki pravi, da so imeli naši starši drugačno otroštvo potrdili, saj se vidijo razlike predvsem v količini materialnih sredstev, igrač, času, ki ga imajo starši za otroke in času, ter da so morali starši kot otroci več pomagati pri delu doma. Otroci menijo, da so imeli starši težje otroštvo, kot ga imajo sami.

Drugo hipotezo, ki pravi, da je pogled staršev na cilje vzgoje drugačen, prav tako potrdimo, saj se otroci in starši strinjajo v odgovoru, da je cilj vzgojiti otroke v odgovorne in samostojne odrasle, vendar ne dajejo oboji enake teže posameznim ciljem, otrokom npr. se zdi pomembnejše, da jih starši pripravijo na prihodnost in da poskrbijo zanje, dokler ne odrastejo ter da je cilj podreditve in uboganje. Starši v večji meri menijo, da je cilj zagotoviti otroku čim lepše otroštvo, tako pa meni veliko manj otrok.

O vlogi staršev pri vzgoji in odraščanju z vidika obojih govori tretja hipoteza, ki smo jo potrdili, saj oboji vidijo vodilno vlogo staršev v tem, da otroke učijo samostojnosti in odgovornosti.

Četrto hipotezo, ki pravi, da se otroci zgledujejo po svojih starših, smo potrdili, saj bi več kot polovica (52 %) otrok posnemala svoje starše v različnih dejanjih ali vedenju; 39 % staršev opazi, da jih otroci zelo posnemajo in 13 % jih opazi posnemanje v nekaj dejanjih. Glede na to, da je veliko staršev bilo neopredeljenih in samo 10 % takih, ki si odgovorili, da posnemanja sploh ne opazijo, hipotezo potrjujemo.

V družini pogosto prihaja do sporov, a te uspešno rešijo, smo domnevali v petih hipotezi in jo delno zavrgli in delno potrdili. Namreč: največji delež obojih je odgovoril, da so spori v družini občasni ali redki. V delu hipoteze, ki pravi, da spore uspešno rešijo, pa hipotezo potrjujemo, čeprav ne odločno; namreč: noben od odgovorov, ki nakazuje uspešnost reševanja ni bil izbran v večini pri obojih, a če pogledamo odgovore, ki nakazujejo uspešno reševanje, ti vseeno prevladajo. Visok je tudi delež obojih, ki pravijo, da počakajo, da se stvar poleže, česar ne vidimo kot rešitev.

Šesto hipotezo smo kljub večplastnosti potrdili: otroci vedo, kje so meje, kaj so njihove naloge in kakšna so pričakovanja staršev. Večina obojih je odgovorila, da so meje jasne in natančno zastavljene, čeprav se zaplete pri doslednosti, kot se da razbrati iz odgovorov otrok in v prepričanosti, kot je razvidno iz odgovorov staršev. Pri otrokovih nalogah so odgovori obojih enotni; otrokove naloge so točno določene.

Sedma hipoteza govori o uspehu, uspešnosti, in sicer, da sta tako učni uspeh kot uspešnost v obšolskih dejavnostih zelo pomembna tako otrokom kot tudi staršem. Razumljivo in pričakovano je, da se uspeh pričakuje, a namenoma smo zastavili hipotezo z besedo zelo in kljub tej lahko hipotezo potrdimo, saj kar polovica otrok meni, da starši pričakujejo odličen uspeh (čeprav tako meni manjšina staršev), in zelo velik odstotek obojih je odgovoril, da so pričakovanja v šoli vsaj takšna, kot jih otrok zmore. Pri pričakovanju uspeha pri obšolskih dejavnostih je sicer manj kot polovica staršev odgovorila, da jim je uspeh pomemben, a več kot polovica otrok, da starši tako pričakujejo. Glede na to, da 70 % staršev meni, da je obisk teh dejavnosti otrokova odločitev, se pa vseeno izkaže, da je uspeh zanje pomemben.

v primeru, če otroci že izberejo tako dejavnost (več kot polovica otrok je tudi odgovorila, da starši tako pričakujejo).

Osmo hipotezo smo prav tako potrdili: otroci so za ubogljivost nagrajeni, za neupoštevanje pravil pa kaznovani. Odgovori obojih pričajo o nagradi v obliki pohvale, darila ali aktivnosti po otrokovih željah. Iz odgovorih obojih je razvidno, da obstajajo tudi kazni v obliki odvzema elektronskih naprav, dodatnega dela, pošiljanja otroka v njegovo sobo idr.

Zadnja hipoteza je, da so iste vrednote pomembne staršem in otrokom. Hipotezo lahko le delno potrdimo, saj je izkazalo, da je najpomembnejša vrednota obojim poštenost, nato pa se odgovori obojih razlikujejo (npr. otrokom je potrpežljivost veliko pomembnejša kot staršem, staršem pa sta spoštovanje in odgovornost pomembnejši kot otrokom).

Naloge smo se lotili zelo (pre)obširno, a nismo želeli izključiti dejavnikov, za katere bi se morda pokazalo, da so pomembni, zato je nastal tudi tako obširni vprašalnik, ki je prinesel precej predvidljive rezultate in z našega vidika tudi kar optimistične, torej pozitivne. Pričakovali smo namreč veliko več razhajanj v odgovorih staršev in otrok, se po tihem bali, da ne bomo odkrili kakšnih neprijetnih ali žalostnih podrobnosti; na srečo se to ni zgodilo.

Za zaključek se vrnimo na začetek, torej na članek, ki nas je spodbudil, da raziščemo več o vzgoji in odraščajoči mladini. V članku (Jager, 2018) avtor zanika, da so mladi razvajeni, neuspešni in uživaški, kot jih vidi veliko starejših in tudi kritiki permisivne vzgoje (tudi avtorji knjig v naši literaturi, npr. Žorž in Juhant). V članku piše, da je 17 % otrok pod stresom večino dni v tednu ter da 80 % staršev pričakuje terciarno izobrazbo njihovih otrok; naša raziskava prikaže podobno sliko; uspeh v šoli je danes zelo pomemben. V članku je govora o medgeneracijskem rasizmu ter o vzvišenosti starejše generacije že od nekdaj samo zato, ker so bili sami drugače vzgajani. Iz naše raziskave smo ugotovili, da so razlike v odraščanju otrok in staršev, vendar se starši ne zgledujejo preveč po metodah svojih staršev, hkrati pa se otroci (zaenkrat še) zgledujejo po svojih starših, kar ne pomeni, da se bodo, ko bodo sami starši. Vzgojni stili so se zmeraj spreminjali in se še bodo, spremembe se vidijo že pri primerjavi dveh generacij, vendar drastične razlike niso razvidne tako hitro, za te je potrebno precej več časa in kdo ve, kakšna bo vzgoja čez sto let ...

Cergol Paradiž, A. (2012). »V oteti deci je zaloga za našo močno in silno državo« - skrb za zaščito otrok v prvi Jugoslaviji. V *Zgodovina otroštva* (str. 266–277). Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

Čačinovič Vogrinčič, G. (1992). Psihodinamski procesi v družinski skupini, Ljubljana: Advance.

Čeč, D. (2012). Predgovor. V *Zgodovina otroštva*. str. 8–12). Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.)

Domiter Protner, K. (2012). Razvoj raziskovanja in družbenega odnosa do nasilja nad otroki v družinskem okolju. V *Zgodovina otroštva*. (str. 299–309). Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

Duša Draž I. (2010). Vzgoja staršev, Ljubljana: Cankarjeva založba.

Jager, V. (2018). Mit o malih diktatorjih. *Mladina*, 36. Pridobljeno 29. 9. 2018 s <https://www.mladina.si/187231/mit-o-malih-diktatorjih/>.

Jeraj, M. (2012). Otroci socializma (Skrb za otroke v Sloveniji po drugi svetovni vojni). V *Zgodovina otroštva*. (str. 624–637). Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

Juul, J. (2008). Kompetentni otrok, Radovljica: Didakta.

Juul, J. (2008). To sem jaz! Kdo si pa ti? : ob bližini, spoštovanju in mejah med odraslimi in otroki, Radovljica: Didakta.

Juhant, M. in Levč, S. (2011). Varuh otrokovih dolžnosti; priročnik, Mavčiče: Čmrlj.

Kang, Shimi K. (2006). Delfinja vzgoja. Didakta. Pridobljeno s <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-8M8QPA7V>

Krebs, U. (2012). On Cultural History and natural History of Childhood. V *Zgodovina otroštva*. (str. 14–23). Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.)

Kremenšek, S. (1970). Ljubljansko naselje Zelena Jama kot etnološki problem. Ljubljana: SAZU.

Mihelič, D. (2012). Otroci v izročilu slovenskih ljudskih pesmi. V *Zgodovina otroštva* (str. 27–40). Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.)

Niskač Turk, B in Močnik, T. (2012). Čas iger in čas dela. Podobe otroštva, kot jih je za preteklo stoletje izrisala slovenska etnologija. V *Zgodovina otroštva*. (str. 163–172). Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.)

Nolte Law, D. in Harris R. (2004). Otroci so podoba svojih staršev: starševstvo, ki oblikuje vrednote, Tržič: Učila International.

Otroci nekoč in danes. Pridobljeno 2. 20. 2018 s <https://moj pogled.com/otroci-nekoc-danes/>

Ozment S. (1983). When fathers ruled: Family life in Reformation Europe. Cambridge: Harvard University Press.

Paulič, A. (2012). Oris podobe otrok v času reformacije s primeri iz besedil Primoža Trubarja, V *Zgodovina otroštva*. (str. 42–51). Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

Pollock, L. (2001). Parent-child relations. Ur. Marzio Barbagli in David I. Kertzer. Family life in early modern times, 1500–1789. New Haven: Yale University press.

Rogge, J-U. (2000). Med popustljivostjo in strogostjo: otroci potrebujejo meje, Tržič: Učila.

Starševski čvek. Otroci, danes in včasih. Pridobljeno 5. 10. 2018 s <https://med.over.net/forum5/viewtopic.php?t=11017943&start=40>

Škoda, T. (2015). Vzgoja, izobraževanje in vseživljenjsko učenje – vzgojni pristopi, Revija za univerzalno odličnost. Pridobljeno 5. 2. 2019 s http://www.fos.unm.si/media/pdf/RUO/2015%204/10_2_.pdf.

Verbič, L. (2013). Vzgojni stili in odnosi v družini, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Pridobljeno s http://pefprints.pef.uni-lj.si/1877/1/DIPLOMSKO_DELO.pdf.

Vodopivec, N. (2012). Otroci in raziskovalci: pripovedi o otroštvu in spomini. V *Zgodovina otroštva* (str. 135–140). Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

Žorž B. (2002). *Razvjenost: rak svobodne vzgoje*. Celje: Mohorjeva družba

Žorž B. (2005). *S pravimi vprašanji do rešitve vzgojnih zadreg*. Koper: Ognjišče.

ANKETA za starše

Sva Tinkara in Zoja, učenki 8. razreda OŠ Pohorskega odreda Slov. Bistrica. V raziskovalnem delu sva se odločili raziskati določene teme o vzgoji. Prosiva, da izpolnite anonimno anketo, za kar se vam vnaprej najlepše zahvaljujema.

1. OTROŠTVO (Obkrožite izjave, s katerimi se strinjate.)

- A) Otroštvo je bilo nekdam krajše/trajalo je manj časa.
- B) Prej smo morali odrasti.
- C) Vodilno vlogo pri vzgoji je imel oče.
- Č) Vodilno vlogo pri vzgoji je imela mama.
- D) Naši starši niso imeli toliko časa za nas.
- E) Otroci (bratje, sestre) smo bili velikokrat ljubosumni drug na drugega.
- F) V času našega otroštva je bilo veliko več prepovedi, kot jih poznajo današnji otroci.
- G) Imeli smo veliko manj materialnih sredstev kot današnji otroci; tudi manj igrač.
- H) Ko smo bili mi otroci, so nas grobo kaznovali za naše napake.
- I) Imam lep spomin na otroštvo.

2. KAJ JE PO VAŠEM MNENJU CILJ VZGOJE?

- A) Pripraviti otroke za prihodnost.
- B) Poskrbeti zanje, dokler ne odrastejo.
- C) Jim zagotoviti čim lepše otroštvo.
- Č) Da se otroci prilagajajo močnejšim in ubogajo.
- D) Da se otroci podredijo nekemu zunanjemu idealu.
- E) Pomagati jim odrasti v odgovorne in samostojne posameznike.
- F) Drugo: _____

3. KAKO VIDITE SEBE KOT STARŠA? (Obkrožite lahko več možnosti.)

A) popustljiv	H) strog
B) skrben	I) dosleden, trden, odločen
C) zahteven	J) Z otrokom sva kot prijatelja.
Č) ljubeč	K) Otroku se mi smili.
D) sočuten	L) S partnerjem sva zmeraj enotna glede vzgoje.
E) zaupljiv	M) pravičen
F) zaščitniški	N) drugo _____
- G) Svoje otroke imam rad/a pod nadzorom.

4. KAKŠNA JE PO VAŠEM MNENJU VLOGA STARŠEV? (Obkrožite vse odgovore, s katerimi se strinjate.)

A) Odločajo o življenju v družini.	B) Skrbijo za potrebe svojega otroka.
C) So zgled svojemu otroku.	Č) Otroku postavijo meje.
D) So avtoriteta.	E) Otroka nadzirajo.

- F) Otroka zaščitijo (pred nevarnostmi, slabo družbo, razočaranji ...)
 G) Otroka naučijo biti samostojni. H) Otroka naučijo odgovornosti.
 I) Prenesejo svoje vrednote na otroka.

5. SE VAM ZDI, DA VAM VAŠ OTROK POSTAJA PODOBEN OZ. VAS V VAŠIH DEJANJIH OZ. RAVNANJU POSNEMA?

- A) Ja, zelo. B) Ne, niti malo. C) Ne vem.
 Č) Opazil/a sem nekaj podobnosti. Prosimo, razložite:
-

6. SE VAM ZDI, DA VZGAJATE SVOJEGA OTROKA NA PODOBEN NAČIN, KOT SO VZGAJALI VAS?

- A) Ja, v veliki meri. B) Delno. C) Ravno nasprotno.

7. KJE POIŠČETE POMOČ, KADAR STE V DILEMI GLEDE VZGOJNIH PRINCIPOV?

- A) Berem literaturo na to temo.
 B) S partnerjem se pogovoriva.
 C) Spomnim se svojih staršev in kako so oni ravnali.
 Č) Posvetujem se z učiteljem.
 D) Poiščem pomoč strokovnjakov.
 E) Vprašam prijatelje, ki imajo otroke podobne starosti.

8. KAKO POGOSTO PRIHAJATE Z VAŠIM OTROKOM V SPORE GLEDE VAŠEGA STILA VZGOJE?

- A) zelo pogosto B) pogosto C) včasih Č) redko D) nikoli

9. KAJ JE NAJPOGOSTEJŠI VZROK ZA TE SPORE? (Prosimo, obkrožite.)

- A) Neupoštevanje pravil B) Ugovarjanje
 C) Otrokovo preživljanje otrokovega prostega časa (gledanje televizije, telefon, druženje z »nepravimi« prijatelji ...)
 Č) Neuspeh v šoli D) Neopravljanje gospodinjskih opravil D) Otroci so enostavno razvajeni.
 E) drugo (Prosimo, razložite.)_____

10. KAKO OBIČAJNO REŠITE SPORE?

- A) Po navadi se opravičim jaz. B) Po navadi se opravičijo otroci.
 C) Pogovorimo se o vzrokih in kako bi se konfliktom prihodnjič izognili.
 Č) Počakamo, da se stvar poleže.
 D) Prepoznamo problem, skupaj z otrokom predlagamo skupne rešitve, predvidimo sankcije.
 E) Drugo_____

11. POSTAVLJANJE MEJ OTROKU

- A Svojim otrokom znam meje natančno postaviti)
 B) Nisem prepričan/-a, ali zmeraj pravilno postavim meje.
 C) Otrokom ne postavljam meja.
 Č) Meje se trudim postaviti, a mi po navadi to ne uspe.

12. KAKO KAZNUJETE SVOJEGA OTROKA? (Obkrožite lahko več možnosti.)

- A) Vzamem mu elektronske naprave. B) Pošljem ga v sobo.
C) Prepovem mu druženje s prijatelji. Č) Ne dovolim mu obiskovati obšolskih dejavnosti.
D) Udarim ga. E) Užalim ga. F) Povem mu, da ga je lahko sram.
G) Naložim mu dodatno delo (npr. pomoč v gospodinjstvu)
H) Drugo: _____

13. KAJ MENITE, DA SO NALOGE VAŠEGA OTROKA? (Prosimo, obkrožite; lahko tudi več možnosti.)

- A) Dosegati dober učni uspeh v šoli.
B) Pomagati pri opravljanju domačih opravil (gospodinjstvo, urejanje okolice itd.).
C) Obiskovanje obšolskih dejavnosti.
Č) Drugo (Prosimo, razložite): _____
D) Upoštevati navodila in prevzemati odgovornost za svoja dejanja.

14. KAJ PRIČAKUJETE OD VAŠEGA OTROKA GLEDE NJEGOVEGA UČNEGA USPEHA?

- A) Želim, da je odličen. B) Želim, da je uspešen toliko, kolikor zmore.
C) Ni pomembno, le da izdela razred. Č) Želim, da je vsaj tako uspešen, kot sem bil/-a jaz.

15. KAKO PO NAVADI ODREAGIRATE, KO VAŠ OTROK DOBI SLABO OCENO?

- A) Grem do učitelja in se z njim pogovorim.
B) O vzrokih za slabo oceno se s svojim otrokom pogovorim.
C) Pomagam mu pri učenju, da bo naslednjič dobil boljšo oceno.
Č) Kaznujem ga. D) Potolažim ga.
E) Povem mu, da se mora več učiti.
F) Drugo _____

16. ALI OD SVOJEGA OTROKA PRIČAKUJETE, DA OBISKUJEJO OBŠOLSKE DEJAVNOSTI?

- A) Ja, saj mu bodo koristile v prihodnosti. B) To je njegova odločitev.
C) Motijo me, saj je šola pomembnejša in jih te dejavnosti ovirajo pri delu za šolo.

17. ŽELITE, DA JE V NJIH TUDI USPEŠNI?

- A) Ja. B) Ne. C) Ni pomembno, gre za njihovo odločitev in zanimanje.

18. OB KAKŠNIH PRILOŽNOSTIH SVOJEMU OTROKU KUPITE DARILA?

- A) Ob praznikih in drugih praznovanjih. B) Kadar jih želim nagraditi.
C) Kadar si jih zaželi. Č) Nikoli. D) Redko.

19. NAGRADE: Kako nagradite otroka, kadar upošteva pravila, naredi nekaj dobro ipd.?

- A) Pohvalim ga. B) Kupim mu nekaj.
C) Peljem ga na izlet. Č) Dovolim, da počne nekaj, kar ga veseli.
D) Drugo: _____

20. KATERE VREDNOTE SO PO VAŠEM MNENJU NAJPOMEBNEJŠE IN BI ŽELELI, DA JIH VAŠ OTROK PREVZAME?

A) Resnicoljubnost	B) Poštenost	C) Potrpežljivost
Č) Iskrenost	D) Spoštovanje	E) Samozavest
F) Samospoštovanje	G) Sočutje	H) Delavnost
I) Odgovornost	J) Uspeh	K) Solidarnost
L) Sodelovanje	M) Drugo: _____	

PRILOGA 2: Anketni vprašalnik za otroke

ANKETA za učence

Sva Tinkara in Zoja, učenki 8. razreda OŠ Pohorskega odreda Slov. Bistrica. V raziskovalnem delu sva se odločili raziskati določene teme o vzgoji. Prosiva, da izpolnite anonimno anketo, za kar se vam vnaprej najlepše zahvaljujema.

1. STAROST _____

2. OTROŠTVO (Obkroži izjave, s katerimi se strinjaš.)

- A) Otroštvo je bilo nekdam krajše/trajalo je manj časa.
- B) V preteklosti so morali prej odrasti.
- C) Vodilno vlogo pri vzgoji ima oče.
- Č) Vodilno vlogo pri vzgoji ima mama.
- D) Moji starši nimajo toliko časa za zame, kot so ga njihovi imeli za njih.
- E) Otroci (bratje, sestre) smo velikokrat ljubosumni drug na drugega.
- F) Danes smo otroci veliko bolj obremenjeni, kot so bili naši starši (šola, domača opravila itd.).
- G) Danes smo bolj pod pritiskom, kot so bili naši starši, saj se od nas pričakuje, da smo uspešni.
- H) Danes imamo veliko več materialnih sredstev, kot so jih imeli naši starši; tudi več igrač.
- I) Danes imamo več prostega časa, kot so ga imeli naši starši.
- J) Naši starši so morali več pomagati pri delu doma.
- K) Za naše njihovi starši niso tako skrbeli.
- L) Našim staršem so njihovi starši več dovolili, kot danes starši dovolijo nam.
- M) Danes imamo otroci več časa za igro.
- N) Svoje otroštvo bom imel/-a v lepem spominu.
- O) Drugo: _____

3. KAJ JE PO TVOJEM MNENJU CILJ VZGOJE?

- A) Nas, otroke, pripraviti na prihodnost.
- B) Da starši poskrbijo za nas, dokler ne odrastemo.
- C) Da nam starši zagotovijo čim lepše otroštvo.
- Č) Da nas naučijo, da jih ubogamo.
- D) Drugo: _____
- E) Da nam pomagajo odrasti v odgovorne in samostojne posameznike.

4. KAKO VIDIŠ SVOJE STARŠE: (Obkroži; lahko tudi več odgovorov.)

- A) So popustljivi. B) So skrbni. C) So zahtevni. Č) So ljubeči. D) So sočutni. E) So zaupljivi.
F) So zaščitniški. G) Radi me imajo pod nadzorom. H) So strogi. I) So dosledni, trdni, odločni.
J) S starši smo kot prijatelji. K) So pravični. L) Preveč zahtevajo od mene.
M) drugo _____

5. KAKŠNA JE PO TVOJEM MNENJU VLOGA STARŠEV, KAJ OD NJIH PRIČAKUJEŠ?

- A) Da odločajo življenju v družini. B) Da skrbijo za otrokove potrebe.
C) Da so mi zgled. Č) Da mi postavijo meje.
D) Da so avtoriteta, ki jo upoštevam. E) Da me nadzirajo.
F) Da me zaščitijo (pred nevarnostmi, slabo družbo in razočaranji ...)
G) Da me naučijo samostojnosti. H) Da me naučijo odgovornosti.
I) Da me naučijo o vrednotah v življenju. J) Da me imajo radi in mi to pokažejo.
K) Da mi zaupajo. L) Da so potrpežljivi.
M) Da upoštevajo moje mnenje in sem soudeležen/-a pri odločanju.
N) Da me razumejo. O) Da spoštujejo mojo zasebnost.
P) Da mi dajo mir. R) Da mi stojijo ob strani.
S) Da si vzamejo čas zame. Š) _____

6. ALI BI V ČEM SVOJE STARŠE POSNEMAL/-A? ČE DA, V ČEM?

- A) Da, v _____ B) Ne.

7. KAKO POGOSTO PRIHAJAŠ S STARŠI V SPORE GLEDE NJIHOVEGA STILA VZGOJE?

- A) zelo pogosto B) pogosto C) včasih Č) redko D) nikoli

8. KAJ JE NAJPOGOSTEJŠI VZROK ZA TE SPORE? (Obkroži.)

- A) Kadar ne upoštevam pravil.
B) Kako preživljam prosti čas (gledanje televizije, telefon, druženje z »nepravimi« prijatelji ...)
C) Moj neuspeh v šoli Č) Če ne opravim hišnih opravil, ki so moja naloga.
D) Ker sem razvajen/-a.
E) Drugo (Razloži.) _____

9. KAKO OBIČAJNO REŠITE SPORE?

- A) Po navadi se opravičim jaz. B) Po navadi se opravičijo starši.
C) Pogovorimo se o vzrokih in kako bi se prihodnjic izognili tem konfliktom.
Č) Počakamo, da se stvar poleže.
D) Prepoznamo problem, vsi predlagamo rešitve, določimo kazni v primeru neupoštevanja dogovora.
E) Drugo _____
F) Po navadi popustim in spora po navadi ne rešimo uspešno.

10. MEJE

- A) Starši mi jasno povedo, kaj smem in česa ne in kaj od mene pričakujejo ter se tega zmeraj držijo.

- B) Starši mi povedo o njihovih pričakovanjih in kaj smem in česa ne, vendar niso zmeraj dosledni.
 C) Ne vem točno, kje so meje (kaj želijo, kaj smem in česa ne).
 Č) Odvisno je od tega, kakšne volje so starši, ko gre za to, kar mi dovolijo in kaj od mene pričakujejo.
 D) Starši mi ne postavljajo mej.

11. KAKO TE STARŠI PONAVALI KAZNUJEJO, KADAR SE NE DRŽIŠ PRAVIL, DOGOVOROV, NALOG?

- A) Vzamejo mi elektronske naprave. B) Pošljejo me v sobo.
 C) Prepovejo mi druženje s prijatelji. Č) Ne pustijo mi obiskovati obšolskih dejavnosti.
 D) Udarijo me. E) Žalijo me. F) Pravijo, da me je lahko sram.
 G) Drugo: _____

12. KAKO SE POČUTIŠ, KO SI KAZNOVAN/-A IN KAKO RAVNAŠ OB TEM?

- A) Staršem se izogibam. B) Sprejemem kazen in se držim dogovora.
 C) Čutim žalost. Č) Čutim jezo.
 D) Kazen ignoriram. E) Primerjam se s prijatelji in kako so bili oni kaznovani za isto.
 F) Razmišljam o maščevanju. G) Drugo (Opiši.): _____

13. KATERE NALOGE STARŠI PRIČAKUJEJO, DA JIH BOŠ IZPOLNJEVAL/-A? (Obkroži.)

- A) Da dosegam dober učni uspeh. B) Da pomagam pri opravljanju hišnih opravil.
 C) Da obiskujem obšolske dejavnosti. Č) drugo (razloži): _____

14. ALI BI ŽELEL OZ. ŽE POSNEMAŠ SVOJE STARŠE PRI NJIHOVIH DEJANJIH IN RAVNANJU GLEDE VZGOJE?

- A) Ja, zelo. B) Ne, niti malo. C) Ne vem.
 Č) Opazil/a sem nekaj podobnosti. Prosimo, razloži:

15. KAJ STARŠI PRIČAKUJEJO OD TEBE GLEDE TVOJEGA UČNEGA USPEHA?

- A) Želijo, da sem odličen/odlična.
 B) Želijo, da sem uspešen/uspešna po svojih najboljših močeh.
 C) Ni pomembno, le da izdelam razred.
 Č) Želijo, da sem vsaj tako uspešen/uspešna, kot so bili oni.

16. KAKO TVOJI STARŠI PO NAVADI ODREAGIRAJO, KO DOBIŠ SLABO OCENO?

- A) Gredo do učitelja in se z njim pogovorijo. B) Pogovorijo se z mano o vzrokih za slabo oceno.
 C) Pomagajo mi pri učenju, da bom naslednjič dobil/-a boljšo oceno.
 Č) Kaznujejo me. D) Potolažijo me.
 E) Rečejo, da se moram več učiti. F) Plačajo mi inštrukcije.
 G) Drugo: _____

17. ALI STARŠI OD TEBE PRIČAKUJEJO, DA OBISKUJEŠ OBŠOLSKE DEJAVNOSTI?

- A) Ja, saj pravijo, da mi bodo koristile za prihodnost.
 B) Ne, to je popolnoma moja odločitev.
 C) Motijo jih, saj je šola pomembnejša in naj bi me te dejavnosti ovirale pri delu za šolo.

18. ALI ŽELIJO, DA SI V NJIH TUDI USPEŠEN/USPEŠNA?

- A) Ja. B) Ne. C) Ni jim pomembno.

19. OB KAKŠNIH PRILOŽNOSTIH TI STARŠI KUPIJO DARILA?

- A) Ob praznikih in drugih praznovanjih. B) Kadar me želijo nagraditi.
C) Kadar si jih zaželim. Č) Nikoli. D) Redko.

20. KAKO TE STARŠI NAGRADIJO, KADAR SO ZADOVOLJNI S TABO IN TVOJIM DELOM/POČETJEM?

- A) Kupijo mi nekaj ali mi dajo denar. B) Pohvalijo me.
C) Peljejo me na izlet ali počitnice. Č) Dovolijo mi, da počnem nekaj, kar me veseli.
D) Drugo: _____

21. KATERE VREDNOTE SO PO TVOJEM MNENJU NAJPOMEBNEJŠE?

A) Resnicoljubnost	B) Poštenost	C) Potrpežljivost
Č) Iskrenost	D) Spoštovanje	E) Samozavest
F) Samospoštovanje	G) Sočutje	H) Delavnost
I) Odgovornost	J) Uspeh	K) Solidarnost
L) Sodelovanje	M) Drugo: _____	